

„Spordivõistluste korraldamisega jõuliselt areenile tõusnud riigid on rikkad või mõjukad, kuid mitmes neist on lood sõnavabaduse ja inimõigustega paraku väga halvasti või suisa hullusti.

Sakala juhtkiri

Reede, 27. september 2013 Nr 188

Viljandi maakonna päevaleht

sakala.ajaleht.ee

Hind 0,90 €

„

**Kolmapäeva õhtul sadas Väike-Maarjas poolteise tunni jooksul hoog-
lund. Seega tuleb kõige varajasema lume kuupäeva tõesti päeva võrra
muuta, selleks on nüüd 25. september.**

AIN KALLIS, klimatoloog

LK 4

E-hääletus täieneb

Käesolevatel sügisel on valijatel soovi korral võimalik nutitelefoni kontrollida, kas hääli valimisserveritesse muutmata kujul kohale jõudis.

LK 5

KOOSTÖÖLEPE

Linnavalitsus tooks aiandi uue haiglahoone altarile

RANNAR RABA
rannar.raba@ajaleht.ee

Kui riik peaks leidma lähi-aastatel võimaluse Viljandisse uus haigla ehitada, võib see kerkida Musta tee linna ainsa aiandi asemele.

Viljandi linnapea Loit Kivistik ja haigla juht Priit Tampere panid nädala keskel käe alla koostöölepele, mille kohaselt on linnavalitsus valmis uue ravikeskuse nimel tasuta ära andma kolm Musta tee ääres asuvat kinnistut. Neist suu- rimal on juba üle poole sajandi tegutsenud aiand.

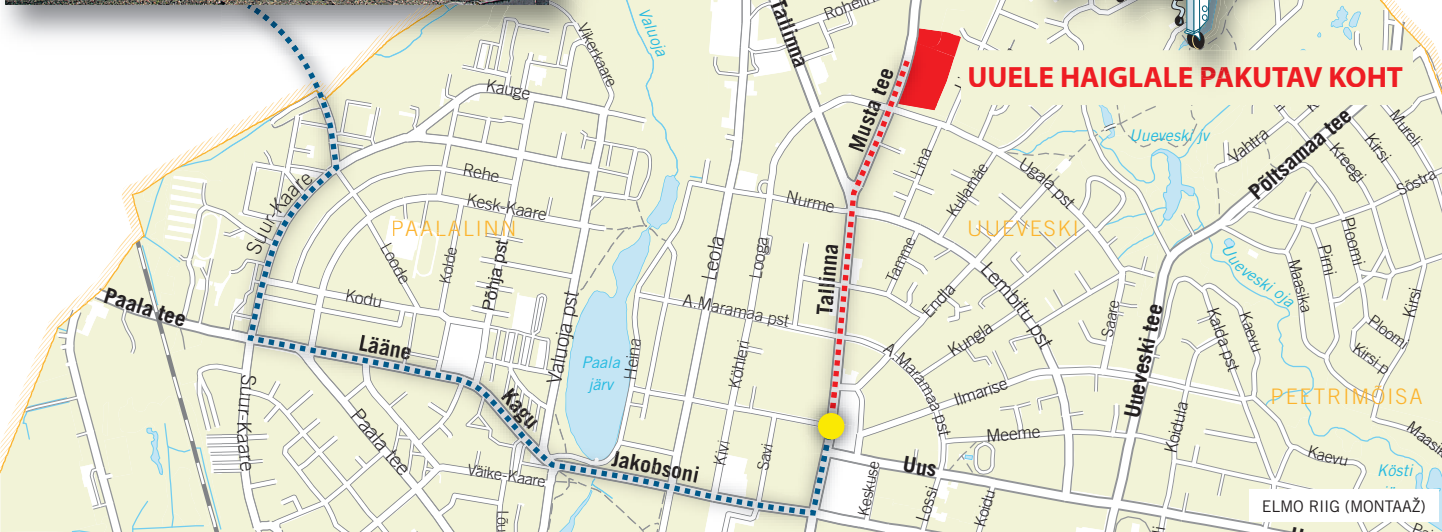
Tampere rõhutas, et haigla ehituses ei saa veel kaugeltki kindel olla, sest esialgu pole isegi sotsiaalministeeriumi ametnikel selgust, kas selleks on lootust Euroopa Liidu abi- fondidest tuge saada. Puhtalt Eesti riigi rahaga seda teha ei kavatseta.

Ühte meelt

Äsjast lepet tuleb Priit Tampe- re sõnul võtta ühe väikese, ent olulise sammuna paljude seas, mis peavad viima selguseni, millal ja kas üldse võiks maa- konnahaiglal 1970. aastate lõ- pul Jämejala küla ja Paalalin- na vahele kerkinud üheksakor- ruselisest kolossist säästliku- masse ja parema planeeringu- ga majja pääseda.

«Tahtsime koos linnapeaga rõhutada, et oleme selles küsi- muses ühte meelt ning peame silmas konkreetset kohta. Usun, et see suurendab tõe- näosust, et plaan tõesti üks- kord ka teoks saab,» rääkis haigla juht.

Varem on Viljandi võimu- mehed kõnelnud sellest, kui- das tulevase haigla parim asu- koht oleks kesklinnas, sest siis oleks kõigil võrdselt hõlb- bus sinna päralt jõuda, samuti looks see senisest paremad või- malused koostööks perearsti- dega. Ometi asub äsja osutatud krunt linna põhjapoolse piiri

Musta tee krundid, mida linn haiglale pakub, on Viljandi bussijaamale neli korda lähemal kui praegune, väljaspool linna piiri paiknev haigla.

ääres, eemal enim käidavatest kvartalitest.

Tampere eeltoodud tõigas probleemi ei näe, sest jutt ei käi kilomeetritest, vaid meetri- test.

«Esmapilgul võib see koht tunduda kauge ja kõrvaline, aga kui täpsemalt vaadata, siis ilmneb, et sinna on bussijaamast sama pikk maa kui näi- teks Vabaduse platsile. See po- le märkimisväärne vahemaa,» ütles ta.

Alternatiiv õunaaias

Sakala kontrollis kaardil Priit Tampere väidet ning veendus, et esindusväljak on tõepoolest linna nullpunktiks peetavale bussijaamale vaid saja meetri võrra lähemal kui haiglale pakutavad krundid.

Lisaks Musta tee äärsele alale on päevakorral võimalus ravikompleksi püsti panna

praeguse vana haigla vahetus- se naabrusesse, Jämejala psühhiaatrikliiniku õunaae- da. See on aga eeltoodust pea- aegu viis korda kaugemal.

Loit Kivistiku põhjenduse kohaselt on linna omandis vaid üksikud krundid, kuhu haigla võiks mahtuda. Need ei asu pa- raku südalinna. Nii näiteks oli alternatiivina laual Tallinna, Looga ja Leola tänavaga piir- nev kolmnurkne territoorium, kus aktsiaselts Baltazar Tradi- ding pidas eelmisel kümnendil hulgiladu ning kuhu vahepeal kavandati kaubanduskeskust. Varem jutuks olnud õunaaed kesklinna tervisekeskuse taga hinnati haiglale liiga kitsaks.

Küsimusele, millises ajali- ses perspektiivis võiks uuest haiglast unistada, ei julge esi- algu keegi otse vastata. Priit Tampere sõnul muutuvad plaanid konkreetseks parimal ju- hul aasta pärast.

Rohenäppude meeliskoht võib sootuks kaduda

Uue haigla rajamine Musta tee äärde tähendaks suure tõenäo- susega seal üle poole sajandi tegutsenud ja iluaipidajate seas tänini kõrgelt hinnatud aiandi hukku. Nii peaksid vil- jandlased oma kodukohas edas- pidi taimi ostma üksnes suurte ehituskaupluste aiaosakonda- dest, kus erinevalt aiandist ena- mast ei jaga näpunäiteid aed- niku eriharidusega inimesed.

«Muidugi see ei meeldi mulle. Aga kui omanik otsus- tab, siis pole mul õigust vastu öelda,» lausus viimased 13 aas- tat kõnealus kohas rentniku- na taimi ning vilja- ja ilupuid kasvatanud osaiühingu Floreas Viljandi juht Margus London. Praegu on linn temaga lepingut pikendanud ühe aasta võrra.

Ekkki linnapea on Londonile

suusõnal pakkunud asenduspin- da praeguse aiandi kõrval, ei ole sinna kolimine kuigi tõenäo- line. «Seal pole mitte midagi peale telliskivihunnikute. Seega tuleks kõike nullist alustada, mis tähendaks suurt investee- ringut. Rendipinnal poleks see mõistlik,» arutles firmajuht.

Muu hulgas avaldas London kahtlust, kas Musta teel oleks ikka haiglale hea koht, sest sealtsamast stardivad iga päev Eesti Keskkonnateenuste prügi- ja tänavahooldusautod. Sellega kaasneb müra, mis tekib masi- nate manööverdusel ja laadi- misel. Haigla juhatuse esimees Priit Tampere selle pärast siiski ei muretse ning ütleb, et säära- seid probleeme on projekteeri- misel võimalik arvesse võtta. (Sakala)

ILM

Täna on pilves selgine- mistega ilm, kohati sajab hoovihma. Puhub loode- tuul kiirusega 3–8 meet- rit sekundis. Sooja on 7–9 kraadi. Päike tõuseb Viljandis kell 7.13 ja loo- jub kell 19.03.

VILJANDIS

Keskkonnafoorumi seminar

Täna jätkub pärimusmuu- sika aidas eile Tartus maatükikoolis alanud kesk- konnafoorum Rohevik se- minariga «Kuidas kütta kui eestlane ja elada kui eurooplane?». Ekspertid Eestist ja välisriikidest arutlevad keskkonnasõb- raliku linnaplaneerimise ja energia teemadel.

Simsoni näitus

Täna kell 17 avatakse Kon- dase keskuses Aivar Sim- soni pisisukultuuride näi- tus «Paugutaja Seakülast».

«Teadlaste öö»

Täna kell 18 esineb kul- tuuriakadeemias profes- sor Marju Lauristin loen- guga «Suur eksperiment: vaatlusi haridusreformile sotsiaalteadlase pilguga» ja kell 19.45 Aivar Sim- mermanni töötuba «Rolli- mäng. Võimalus uurida sotsiaalseid situatsioone teatri vahenditega ja rol- lis olemise kaudu».

EESTIS

Töömess

Täna kella 11–18 on Tal- linnas rahvusraamatuko- gus Euroopa 2013. aasta tööhoiupäevi tähistav töö- mess. Sisepääs on tasuta.

JUHTKIRI

Inimõiguste hinnaga

Üheksa aasta pärast Kataris korraldatavad jalgpalli maailma-meistrivõistlused kütavad kirgi. Briti mainekas ajaleht The Guardian paljastas äsja, et kõnealuseks MM-iks staadioneid ehitavad tööliised on sunnitud tegutsema orjastavates tingimustes. Väidetavalt on objektidel surnud kümneid ehitajaid.

See pole viimaste aastate jooksul kaugeltki esimene kord, mil mõnda kolossaalset spordivõistlust korraldavat riiki süüdistatakse hoolimatu suhtumises inimõigustesse. Kataris naaberriigis Bahreinis aset leidvat vormel-1 võistlust on saatnud mastaapsed rahvarahutused jõhkrukseva valitsuse vastu. Tuna-mullu jäeti sõit seetõttu lausa ära. 2008. aastal Hiinas peetud suveolümpiamängud möödusid Tiibetis puhkenud rahutuste egiidi all ning palju vastuseisu on kohanud ka järgmisesse aastasse kavandatud Sotši taliolümpiamängud.

Spordi suursündmusi on viimasel ajal peetud paikades, kus midagi säärast varem tehtud pole, ning sama tendents jätkub lähemas tulevikus. Spordivõistluste korraldamisega jõuliselt arenenud riigid on rikkad või mõjukad, kuid mitmes neist on lood sõnabaduse ja inimõigustega paraku väga halvasti või suisa hullusti.

Niisiis on kõigel sellel oma ränk hind: inimõiguste raskete rikkumiste suhtes pigistatakse silmad tugevasti kinni. Sest kui riigile on mõne spordivõistluse korraldamise õigus juba antud ning nii korraldajad, võistlejad kui kõik teised asjasse puutuvad inimesed on selle heaks teinud lugematu arv tunde ettevalmistusi, on seda rongi pehmelt öeldes raske peatada. Ja enamasti lähebki see kõigest hoolimata kõikumata edasi.

REPLIIK

Ringiga tagasi

Algul oli pildiühiskond: inimesed edastasid üksteisele infot nii, et joonistasid koopaseintele. Aeg läks edasi ja suundusime kirjaühiskonda. Veel hiljuti kubises internet blogisissekannetest, säutsudest ja teistest niisugustest teadaannetest. Nüüd aga on hakanud üha enam võimust võtma fotod.

Facebookist ei saa üle ega ümber: seal vahavad nii tekstid kui pildid. Aga vaadates uuemat keskkonda Instagrami, tuleb tõdeda, et selle kasutajate hulk järjest kasvab. Liigume jälle pildilise infovahetuse poole. Teeme nutitelefoniga klõpsu, kirjutame pildile mõne sõna juurde ja saamegi niiviisi lihtsalt oma kogetut teistega jagada.

Võime piltide taastulekusse suhtuda skeptiliselt ning arutleda, kas meie kirjakultuur mandub, kui otsime aina kiiremaid võimalusi infot edastada — pilt ütleb ju rohkem kui tuhat sõna. Samas ei tohiks tähendada mandumist juurte juurde tagasi minek, kuigi moodsas mõttes — enam ei kritseldada koopaseinale, vaid jagatakse pikseleid.

Pilt on meile lihtne ja loogiline. Mitte kõik ei oskaks kogutust kirjutada tuhandesõnalist kokkuvõtet. Pilt aga suudab seda enamasti edasi anda vahetult ja haaravalt.

SIGRID KOOREP

«Sakala» 433 0049

Spordi- võistluste korraldamisega jõuliselt arenenud riigid on rikkad või mõjukad, kuid mitmes neist on lood sõnabaduse ja inimõigustega paraku väga halvasti või suisa hullusti.

KOHALIKE OMAVALITSUSTE VALIMISED

KARKSI VALD

20. OKTOOBRI

SAKALA USUTLEB KANDIDAATE

Kas ja kuidas saaks Karksi vald senisest paremini ära kasutada paiknemist Läti piiri ääres?

MONIKA ERRELINE, Reformierakond

Kaks naaberriiki Eesti ja Läti on osa ajaloolisest Liivimaast ning olnud seotud sajandeid. See on võimalus nii majanduslikus kui ka kultuurilises mõttes.

Elkõige peaks parandama inimestevahelisi suhteid. Muu hulgas tähendab see piiräärsete alade integreerimist, näiteks nende väljapakkumist ühtse turismi piirkonnana, kuid ka piirialadel kutseõppe ning gümnaasiumis läti keele õppimise võimalust. Käima võiks panna bussiliini Viljandi—Karksi-Nuia—Ruhja, nagu oli ammu aegadel. Kõik see lähendaks naaberriikide elanikke.

Meie kultuuriüritustele võiks rohkem kaasata lätlaste rahvalaulu- või tantsukollektiive, samas pakkuda meie taidlusrühmi välja nende üritustele.

Üks ühine ettevõtmine on kujunenud kenaks traditsiooniks. Nimelt iga-aastane Balti keti aastapäeva tähistamine Eesti ja Läti piiril Lillis. Nähes inimesi, kes sinna igal aastal heldinult ja heatujuliselt, küünlad peos, kogunevad, läheb südame alt ikka soojaks küll.

LEO LIIBER, Valimisliit Koostöö

Pean tunnistama, et valimisliit Koostöö ei ole sellist küsimust arutanud — meile on südame-lähedasemad teemad gümnaasiumi püsimine ja tömbekesused. Nii et jagan oma isiklikke mõtteid.

Alustada tuleks ettevõtlusest, sest ettevõtlus ja tasuvad töökohad on piirkonna ellujäämise küsimus. Kutsume lätlaste oma ettevõtluskonverentsile. Teeme mõlemal poolel ettevõtlusele reklaami.

Seni on asi toiminud nii, et Lätist käivad suviti maasikakorjajad meil tööl ning paljud meie valla inimesed ostavad küttepuid ja ehitusmaterjali sealt.

Töõjõu vananemine tekitab lähiajal küsimuse: kas hakata tööjõu puudumise korral sulgema ettevõtteid või tuua tööjõudu sisse? Mina eelistaksin sellisel juhul küll Lätis ringi vaadata.

Turvatunne on Karksi vallas kadumas. Päästeteenistuse, politsei ja kiirabi valdkonnas annab palju ära teha. Kõik need on aga riiklikud küsimused ja sellepärast tuleks mõlemal pool piiri alustada selgitustöö tegemisega. Tuli, varas ja haigus ei tunnista riikidevahelisi piire, samuti tuleks haabivajaduse korral piir unustada.

Kas meie bussid peaksid otsa ringi pöörama Lillis või mõnes Läti linnas? Pakume lätlastele välja, et söidame vaheldumisi: ühel nädalal meie ja teisel nemad.

Turismindust ei või unustada. Kutsume Lätist reisirühmi külla ja tutvustame oma võimalusi. Samuti võiksid lätlaste meie reisirühid külla kutsuda.

ARVO MALING, Isamaa ja Res Publica Liit

Karksi-Nuiast on Riiga vähem maad kui Tallinna. Riia lennujaamast ja sadamast on väga hea ühendus Euroopaga. Sellele tugevusele toetudes võiks Karksi vald olla paik ettevõtetele, kes eelistavad Eesti ärikliimat, ent samas orienteeruvad mõlema riigi turule ja kiiretele ühendustele laia maailmaga.

Teeme koostööd ettevõtluse arendamise sihtasutusega, leidmaks investoreid, kellel selline geograafiline asend oleks üks argument Karksi valla tootmist rajada.

Ruhja linnaga on vallal tihe koostöö mitme valdkonna projektides. Eesti ja Läti koostöös on valminud ühised turismimarsruudid. Maanteeameti eestvedamisel sai 2011. aastal mustkatte Lilli—Ruhja tee. Igal aastal leiab koos lätlastega aset Balti keti aastapäeva miiting Lilli-Ungurini piiripunktis. Üksteist külastatakse vabariigi aastapäevadel, vahetatakse näitusi, käiakse vastastikku spordiüritustel.

Veelgi rohkem võiks nii sisse- kui välituristidele tutvustada Balti keti trassi, mis läbib paljusid Eesti ja Läti väikelinnu.

Karksi vald pakub kvaliteetseid teenuseid kogu ümberkaudsele piirkonnale. Võiksime Läti poolel rohkem reklaamida oma ujulat, kohvikuid, suusaradu, motokrossirada ning mitmesuguseid võistlusi ja kultuuriüritusi.

Tegutseme selle nimel, et võimalikult paljudel inimestel tekiks side Lätiga. See an-

nab lootust, et sünnib koostöö, mis toob kasu mõlemale naaberile.

HEINO LUIK, Keskerakond

Kes on märganud mõnda lätlast päevasel ajal näiteks Karksi-Nuia kaupluses või kultuuriüritusel? Võin üsna veendunult öelda, et neid ei käi siin. Küll aga oli Karksi-Nuia keskvaljak lätlaste autosid täis nõukaaja lõpul, kui liha ja või olid meie riigis odavamad.

Kas keegi teab, kui palju Karksi valla elanikke käib Ruhja kaubanduskeskuses? Ise käin ma seal ainult korra aastas. Ikkagi võõras keel ja teine raha, olgugi et Ruhjasse viib hea asfalttee.

Üks ilus asi on meil koos lätlastega ette võetud. See on Molotovi-Ribbentropi pakti aastapäeva ja Balti keti tähistamine 23. augustil. Peab ütlema, et kultuur ongi meil praegu lätlastega ainuke puutepunkt. Ettevõtteid me teineteise territooriumile ju ei raju.

Eesti poolt vaadatuna on praegu nähtav trööstitu, sest piiräärsed vallad jooksevad teovõimelistest inimestest tühjaks. Riigile on jäänud üks väljapääs: teha nii-öelda lõunaosariikides kiiresti regionaalpoliitikat, kehtestada midagi erimajanduse taolist. Muidu ei jõua Tallinn nii palju lasteae- ja koole ehitada, kui tarvis läheb.

Vastus küsimusele, kas Karksi vald saaks piiräärset olukorda kuidagi enda kasuks pöörata, on seega kahjuks eita- tav. Ilmselt peaks andma autasu inimesele, kes praegu Eesti-Läti suhtele valdada tasemel hoo sisse lükkaks.

INDREK PALU, Valimisliit Karksi Vaba Kodanik

Karksi vald saab ja peabki pöörama suuremat tähelepanu eelisele, et ta on piiräärne omavalitsus. Kui vaadata lähiminevikku, siis meil on olnud mõni koostööprojekt nii omavalitsuste kui riiklikul tasandil. Suurim saavutus on kõvakattega tee Karksi-Nuiast Ruhjani. Siin peitubki meie võimalus: olen ise seda teed kasuta-

VALD

Karksi valla pindala on 322,29 ruutkilomeetrit ning 1. jaanuari seisuga elas seal 3608 inimest.

- Vallas on Karksi-Nuia linn, kus elas aasta alguse seisuga 1731 inimest, ning 20 küla.
- Karksi-Nuias on laste- aed, August Kitzbergi nimeline gümnaasium, muusikakool ja spordikool.
- Karksi vald asub Sakala kõrgustiku lõunaosas ning piirneb lisaks Lätile nelja Viljandimaa valla, Abja, Halliste, Paistu ja Tarvastuga.
- Viimaste andmete järgi moodustavad Karksi valla elanikest 60 protsenti tööealised, 26 protsenti pensioniealised, üheksa protsenti kooliealised ning viis protsenti eelkooliealised inimesed.
- Karksi valda läbivatest teedest on olulisemad Valga—Uulu, Karksi-Nuia—Viljandi ja Karksi-Nuia—Lilli maantee.
- Kui varem kattis Karksi-Nuia—Lilli teed kruus, siis kaks aastat tagasi sai see kõva katte. Tänu sellele saab Karksi-Nuiast sõita Läti linna Ruhjasse täies ulatuses mööda tolmu- vaba teed.

Allikad: Karksi vallavalitsus, Sakala

nud korduvalt, jõudmaks Riia lennujaama, mis pakub rohkem ja tihti ka odavamaid võimalusi.

Ent see on ainult üks näide mainitud tee kasutamisest, võtame veel kas või 70 kilomeetri kaugusel asuva võrratu Valmiera linna. Seda teed pole aga üldse reklaamitud.

Leiame, et Karksi vald peab tegema ise reklaami ja sihikindlat tööd, et teadvustada seda suurepärase võimalust nii siin- kui sealpool piiri ning miks mitte kogu Euroopas. See on võtmeküsimus, sest niisugune teadvustamine suurendaks meie valda läbivate inimeste hulka. Neil kõigil on ju aga oma vajadused toitlustamise, majutuse ja turismiobjektide kohta pealt.

Kindlasti võimaldab see tulevastele investoritele silma jääda. See oleks vesi meie ettevõtlusveskile mitmes valdkonnas ja annaks nii kohalikele kui ka ettevõtlikele inimestele mujalt võimalusi nõudlust rahuldada.

Niisugune kampaania eeldab koostööd Läti omavalitsustega ning annaks tõuke mitmesugusteks projektideks, et arendada meie piirkonda, parandada siin elavate inimeste elu ning kutsuda inimesi siia elama.

UUDISED

Toimetaja MARKO SUURMÄGI, 433 0042, sakala@ajaleht.ee

21

Järgmise aasta riigieelarve toob kultuurivaldkonnale juurde 21,2 protsenti raha. Sellest saavad palgatõusu kultuuri- töötajad ning lõpule jõuab teatrihoone- te korrastamine, lisaks algab Ugala teatri renoveerimine. Spordieelarve jääb enam-vähem samale tasemele.

Sootaastajad vahetavad kogemusi

Sel nädalal on Soomaal rahvusvaheline seminar, kus peale eestlaste jagavad kuivendamise rikutud soode taastamise kogemusi spetsialistid Lätist, Leedust, Soomest ja Saksamaalt.

Keskkonnaministeeriumi teatel on osalejate ühine huvi leida parimaid lahendusi soolupaikade taastamiseks.

«Kui tahame ka edaspidi saada osa meie ürgsete soode ilust ja liigirikkusest, peame tehtud vigu parandama ja taastama looduslähedase veerežiimi, kus see on võimalik,» leidis keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus.

Kolm päeva kestva seminari jooksul antakse ülevaade Soomes, Lätis, Leedus ja Venemaa Euroopa osas käivatest soode taastamise projektidest. Seminaril osalejad tutvuvad soode taastamisega ka praktiliselt. Vaatamas käiakse taastunud jääksood Sindi lähedal Kõrsa rabas, rabakoosluse taastamist Kuresoos ja Viru rabas ning madalsoo ennistamist Harjumaal Pärspõllul.

Eestis sätestab soode taastamise konkreetset eesmärgid looduskaitse arengukava. Selle järgi tuleb aastaks 2020 taastada võimalikult looduslähedane veerežiim ja seisund 10 000 hektaril sookooslustel ning korrastada või taastada vähemalt 1000 hektarit jääksoid.

Eestis on soode taastamist rahastatud peamiselt Euroopa regionaalarengufondist ning aastatel 2009–2013 on selleks kasutatud ligikaudu 600 000 eurot.

Kuivendatud turbaalad on Eestis põlevkivitööstuse järel teine kasvuhoonetega emiteerija. Seetõttu on kuivendusest rikutud alade veerežiimi taastamine ülioluline nii elurikkuse säilitamise kui kliimamuutuste puhverdamise seisukohalt. (Sakala)

Selle kraavi Kuresoos on rabataastajad juba kinni ajanud. ELMO RIIG

Kuigi lühike külmaline õunu ei kahjusta, on nende korjamisega juba kiireks läinud. ELMO RIIG

SÜGIS

Esimene öökülm hoiatas: õunad tuleb ära korjata

TIINA SARV
tiina.sarv@ajaleht.ee

Maaülikooli Polli aian- dusuuringute keskuse teaduri Toivo Univeri sõnul on käesolev aasta eriline: piirkonniti on õunasaak väga hea või pole õunu üldse nagu Põhja-Eestis.

«Lõuna-Eestis on need puud, mis möödunud aastal ei kandnud, sel sügisel kuhjas täis,» lausub ta.

70 tonni

Pollis on varutud ligi 70 tonni õunu, neist kümme on juba ära müüdud.

«Müünud oleme suvi- ja sügissorte, talisordid on paigutatud hoidlasse, kus püüame neid madala temperatuuri juures säilitada vähemalt veeburikuuni,» rääkis Toivo Univer.

Väiksematest viljadest tehakse mahla ja seda valmistatakse teenustööna ka aiaomanikele.

Küsimuse peale, miks paljud suve- ja sügisõunad on seest mädanenud, vastas asjatundja, et see võib olla märk sellest, et aednik on jäänud saagi koristamisega hiljaks.

Kui aga tegemist on puuviljamädanikuga, on õunad ilmselt saanud noorena kärntõvekahjustuse. Tume laik ei lase vilja valmides paisuda ja see lõheneb. Lõhenenud kohta kasutavad mädanikutekitajad, kes hakkavad õunas elutsema.

«Lõhenenud vili on mädaniku toidulaud. Rohkem tuleb seda ette õrna koorega sortidel ja suviõuntel. Talisordid, mis on paksema viljakestaga, ei ole tavaliselt nii suurel määral puuviljamädanikust nakatunud,» selgitas Univer.

Pollis on peaaegu kõik õunad korjatud.

Meelitab hiiri

Toivo Univeri sõnul annavad esimesed öökülmad aednikule hoiatuse, et õunte koristamisega tuleb kiirustada. Kui seda enne nädalavahetust teha ei jõua, pole hullu, sest lühiajaline külm vilju ära ei riiku.

Rääkides hädavajalikest sügistöödest õunaaia, ütles asjatundja, et haiguste leviku vältimiseks tuleks puu alla varisenud viljad kokku korjata ja kompostida. Aedades, kus need jäävad maapinnale, ohustavad noori puid ka hiired.

«Näriliste lõikehambad kasvavad järjest ja lume all õunaseemneid süües tuleb neid kulutada. Selleks on parim võimalus närida õunapuu tüve mullapinna lähedalt. Kui aga vanu õunu maas ei ole ja seemneid pole lootust leida, hiired sinna ei tule,» selgitas Toivo Univer.

Kuhu tänavune õunte ülejääk panna? Sellele küsimusele vastust otsides sai läbi helistatud mõned tarbijate ühistu kauplused, kust öeldi, et nemad ise õunu sisse osta ei tohi — need tulevad kesklaost. Siiski on jää liikumas selles suunas, et kaup peaks letile jõudma võimalikult otse kohalikult tootjalt. Aktsiaseltsist Põltsamaa Felix öeldi, et seal tänavu õunu ei osteta.

Algus on tehtud, kaks aastat ootab veel ees. ELMO RIIG

«Betoniteater» lõimib ehituse etendusega

Nädalavahetusel tegid Tallinna tehnika- kõrgkooli ja Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia tudengid Viljandis 18 *performance'*it teemal «Beton».

See oli osa projekti «Betoniteater» avalitusest, mis tõi kokku paarsada ehitus- ja etenduskunstide õppejõudu ja tudengit, et õppida eri valdkondade koostööd.

«Betoniteatris» katsetatakse sulandumisvõimalusi etenduskunstide ja haridus- ning ehitusvaldkonna vahel. Ettevõtmine on mõeldud nende valdkondade õppejõududele ja tudengitele ning ettevõtjatele. Kahe aasta jooksul tehakse koolitusprogrammi parema koostöö arendamiseks.

Lisaks koguvad ehitustudengid ehitusettevõtetelt organisatsioonikultuurilisi lugusid, millest 2015. aasta sügiseks valmib uuslavastus.

««Betoniteater» ühendab valdkondi, mis väga sageli kokkupuutepunkti ei leia, kuid mille sünergia võib sündida ootamatu ja inspireeriv tulemus,» rääkis ettevõtmise üks algatajaid, ehitusettevõtja Kalev Ramjalg.

Projektis osalevad ülikoolide õppejõud omandavad teadmisi, kuidas suunata tudengeid koostööle ja ettevõtlikkusele. Projektis osalevate kultuurivaldkonna tudengitele tahetakse pakkuda ettevõtlusteadlikkust, et kooli lõppedes oleks neil julgust luua oma ettevõtte. Insenerivaldkonna tudengites soovitakse arendada ettevõtluseks vajalikku loovat mõtlemist ning kommunikatsioonioskusi.

Õpitu kaudu omandavad tudengid oskuse mõelda ka väljaspool raame ning tänu aktiivsele suhtlemisele areneb nende keeleline ja kehaline väljendusoskus, et olla paremad läbirääkijad.

Viljandi kultuuriakadeemias õppejõududele tehtud koostööl jagas kogemusi Rootsi organisatsiooni Generator Sverige esindaja Johanna Skantze, kes rääkis eri valdkondade teineteisemõistmiseni jõudmisest ning tõlkeprobleemide ületamisest. Samuti õpiti, milles seisneb ristvahendaja ehk võtmeisiku roll. Häid näiteid sedakaudu sündinud uuendustest tõi Eesti arengufondi tegevjuht Pirkko Konsa.

Projektis on peamised partnerid Kultuurikatel, Tallinna tehnikakõrgkool ja Viljandi kultuuriakadeemia etenduskunstide osakond. (Sakala)

Uus projekt paneb osalised sama tavatutesse olukordadesse nagu tudengid, kes ronisid vana leivatehase jahutünni otsa. ERAKOGU

Ilm pööras väga külmaks üleile öhtul ning eile varahommikul mõõtis Kuusiku ilmajaam miinimumiks —3,2 kraadi, kahe sentimeetri kõrgusel maapinnast registreeris Türi jaam lausa —6 pügalat. Foto autoaknalt kraabitud hallast on tehtud eile hommikul Halliste vallas.

ILM

Varajane lumեսadu püstitas uue rekordi

AIVAR AOTÄHT
aivar.aotaht@ajaleht.ee

Kõlekülmaks pööranud õhutemperatuur muutis juba üleile osa sademeid tahkeks, mistõttu kukkus 27 aastat püsinud Eesti kõige varasema lume kuupäeva rekord.

Enne äsjaste sündmuste juurde minekut tuleb öelda, et viimased paar aastat on ilmaspetsialistid uurinud vanu andmeid ning arutlenud, mis kuupäeval on kõige varem lund sadanud. Kahtluse all oli lausa septembri kaheksas kuupäev, kuid kõnealune info tunnistati siiski ekslikuks.

Lõpuks otsustas Eesti meteoroloogia ja hüdroloogia instituut, millest sai tänava keskkonnaagentuuri ilmateenistus, et kõige varem on lund sadanud 26. septembril, see juhtus 1986. aastal.

Toona sadas lund mitmel pool Eestis. Tegu polnud äraeksinud helveste või raskesti kirjeldatavate tahkete sademetega, vaid tõelise lumega, mis ka maa valgeks tegi. Lume paksust mõõdetakse ametlikult kord hommikul ja nõnda on arhiivis kirjas, et järgmisel hommikul ehk 27. septembril ulatus maksimaalne lume paksus Pärnumaal Koodu vaatlusjaamas kahe sentimeetrini.

Üleile, 25. septembril valitses Eesti kohal selle aja kohta väga külm õhk ning il-

mateenistuse ilmaprognooside osakonna juhataja Taimi Paljak teatas ajakirjanduse vahendusel, et vihma sekka võib kohati tulla teralist lund.

Mida kõike sadas?

Üleile päeval hakkaski üle Eesti tulema teateid lumesarnastest sademetest. Sakala ajakirjanik Tiina Sarv kirjeldas Viljandis Paalalinnas märgatud sademeid kui väikseteralist rahet.

Tahket sadu oli märgata pärastlõunal kella kolme paiku ka kesklinnas. Sakala fotograaf Elmo Riig iseloomustas nähtust kui teralist lund, mida tuli aga väga hõredalt, nii et pildile seda püüda poleks õnnestunud.

Uudistejuht Marko Suurmägi sai Lääne-Virumaalt Kadrinast teate, milles kirjeldati kella kolme ja nelja ajal langenud sademeid algul kui midagi teralist. See muutus hiljem lõrtsi moodi sajuks. Tunnistaja jutu järgi oli sadu päris korralik.

Keskkonnaagentuuri ilma-vaatluste osakonna peaspetsialist-meteoroloog Ene Tillmann ütles, et tahked sademed olid erinevad.

«Näiteks tuli mitmel pool isemoodi rahet. Tavaliselt suvel sadav rahe on kõva ega lähe näpu vahel kergesti katki nagu lumekruup,» kirjeldas ta. «Sedapuhku võis olla tegu aga nähtusega, mille kohta käib termin peenrahe ja mida võib samastada jääkruubiga. See saab alguse lumekruubist,

mille pragudesse tungib vett ning muudab selle tugevamaks.»

Sama märkis Tillmann, et asukohast olenevalt langes taevast ka muid sademeid. Nii nägi tema kolleeg, pealinnas elav Külli Loodla üleile öhtul rõdule minnes, kuidas väljas langeb lumehelbeid. Kas see oli klassikaline lumi või pigem lõrts, ei olnud võimalik tuvastada, sest üksikuid helbeid sadas väga lühikest aega.

Ilmateenistuse prognoosimudelite osakonna peaspetsialist klimatoloog Ain Kallis ütles, et tema nägi üleile pärastlõunal Tartus langemas väga peenikesi lumeteri.

1,5 TUNDI

Kolmapäeva öhtul sadas Väike-Maarjas poolteise tunni jooksul hooglund.

«Nagu tillukesed manna-terad,» kirjeldas ta. «Sadass väga vähe, maha ei jäänud midagi. Sellist peenikest puru tuleb vahel ikka.»

Teistegi tähelepanekuid uurinud, märkis Kallis, et enamasti oli üleile tegu muu nähtuse kui tavapärase lumega.

«Küll aga täheldas lumesadu Väike-Maarja ilmajaam,» kinnitas ta. «Kolmapäeva öhtul sadas Väike-

Maarjas poolteise tunni jooksul hooglund. Seega tuleb kõige varajasema lume kuupäeva tõesti päeva võrra muuta, selleks on nüüd 25. september.»

Ilmateenistuse andmeil lumi maha ei jäänud, kuid võis kohati moodustada kirmet.

Ilmahuvilise arvamus

Vabakutseline ilmahuviline, geograafiaüliõpilane Jüri Kamenik ütles, et tema täheldas kolmapäeval kella 14 ajal Tartus lume- ja jääkruupe ning peenrahet.

Ta otsis infot langenud sademete kohta teisteltki pealtnägiatelt ning ilmateenistuse kodulehelt, kuhu jookseb automaatselt kokku vaatlusjaamade esialgne info.

«Kindlasti tuli kolmapäeva öhtul kella seitsme ajal natuke lumehelbeid Jõhvis,» lausus Kamenik. «Kella ühe-teistkümnepaiku sadas lund Väike-Maarjas, kusjuures koraks sai sadu nimetada isegi mõõdukaks.»

Kamenik märkis, et ka tema hinnangul tuleks esimese lume esinemise kuupäev varasemaks tuua. Ehk siis aastakümneid jõus olnud 1986. aasta 26. septembri asemel peaks nüüd esimese lume au kuuluma 25. septembrile 2013. aastast.

Samas lisas Kamenik, et kui arvestada sademete hulka kõikvõimalikud asjakohased nähtused nagu kaste ja härm, saab eristada 16 liiki sademeid.

MULGI UUDISE

Esieralik kaup saab oma märgi

Mulgimaa arenduskoda om üten Valgamaa partnerluskoguge ja Võrtsjärve ühendusege akatust tennu Mulgi märgi välänuputemisege.

Üits Mulgi märgi mõtte iistvedäjit, Piret Leskova Mulgimaa arenduskoast üteli, et siast märki saas anda väärt Mulgimaa kaubale või teenussele. Ku mulgi esi ütleva, et tegu om väärt asjage, sös om tõistel kah rohkemb usku. Tähtis om kah sii, et selle märgige saap näidäte, et elu Mulgimaal käip ja tubli tegije om siin oleme.

Märki saave omale küski kik uvilise, a kigile sedä ei anda. Vällä mõteldes kõrd, mille järgi märki saap. Riiglide kokkupanekus läap alla sis, ku kik muu om selges vaieldu. Edimene kuunistmine olli Öisun ja vällä tulli pallu esitsugu mõttit. Üitsjagu inimesi arvas, et Mulgi märgige kaup või pakmine ei

pia oleme mulke perimusege seot, a piap oleme Mulgimaal tettu. Tõine pakmine olli, et märgi pääl võis vahet tetä, kas om ää vana mulgi asi või lihtsalt täadmimine, et mulk kitap. Nii asja om viil vaja selges vaielde.

Leskova kõnel, et ettevõtmise mõte omgi sii, et tarvitväre ja tuvva pildi pääle just sedä, mes meil om esieralikk. Ettevõtja omakõrda pias kah mõistma ja tahtma kikke mulgilikku vällä otsi. «Mulgi märgi valmisamisi läap viil aiga, ku tuleve suves jõvvas, oles ää. Tahame, et asi tules kõrralik,» üteli Piret Leskova.

Kel om viil mõttit, miande pias Mulgi märk oleme ja kudass sedä vällä anda ja tarvitväre, nii võis oma ettepaneku saata Mulgimaa arenduskoale, Valgamaa partnerluskogule või Võrtsjärve ühendusele.

Tarvastu mustre korjates kokku

Tarvastu muuseum om akanu kokku korjame vanade sokke ja kinnaste mustrit.

Muuseumi ja raamatukogu juhatei Aili Anderson üteli Mulgi uudistele, et mõte olli tekkunu Tarvastu käsitöökoanäputüüvilistel naistel. Kuna üte kihelkonna käsitüü om äste lai teema, sös tetti otsus akate selle uurimisege ütest tillembest jaost pääle. Laan om kokku korjate võimaliguld pallu Tarvastu kihelkonna soki- ja kindamustrit.

Küsimise pääle, kudass Tarvastu mustrit ärä tunda, vastass Aili Anderson, et siin om kaitspäämist märki: kas kinnas või sokk esi või selle kudaje om perit Tarvastust. Oodetu om kik selle kandi kinda-soki ja mida vanembe nii om, sedä paremb, a oodetes kah paarikümneaaste vanutsit asju.

Kui küländ pallu mustrit om kokku korjatu, tahetes vällä anda vihik, kos om sihen

Egä asjakse manu oodetes kah luukest, kunkottald, kelle käest ja mes aast sii peri om.

mustre, päevapildi ja luukse, mes na kokku korjat asje kohta täada om saanu.

Kik, kel mõni Tarvastu mustrege soki-või kindapaar kunnigil kapinukan seis, võis sellest nüüd muuseumile täada anda. Asja võip saata ja jättä muuseumile, aga kes taht, saap oma näputüü tagasi, ku sellest om pilt ärä tettu ja muster maha joonistet.

Mulke oodetes täadmisi pruuvm

Minevaaste pääle akanu ja rahvale kangeste miildinu Mulgimaa täadmistepruuv läap nüüd edesi. Kokku saias viis kõrda, egä kõrd esi Mulgimaa vallan. Täadmisteproovige tahetes inimestele miilde tulete Mulgimaa aalugu, kombit, rahvarõvit ja kikke muud, mis mulkes putus.

Täadmisteproovist om oodetu osa võtma kuni kolm viieliikmelist võistkonda egäst Mulgimaa omavalitsusest. Egä kõrd küstas 2 x 12 küsimust. Küsimuse nuputeve vällä Olav Renno, Piia Mänd, Alli Laande, Anne-Ly Ütsik, Enno Liiber ja Anne Pai.

Teemasit om tosina jagu,

näituses päevapildi päält inimese ärätundmine, mulgi kiil, rahvarõova, aalugu, sport, vana aa asja, muusika, äri ja pallu muud.

Egä mängujao võitja saap oma lavva pääle rändauinna. Päävõitja tulep vällä pääle viiendet mängujagu, ku kik punkti om kokku lüüdu. Mineve kõrd viisive päävõidu kodu Karksi mulgi.

Pundi, kes tahass täadmisteproovist osa võtta, pias endest Kai Kannistule Karksi-Nuia kultuurikeskuse 21. oktoobres täada andma e-kirjage kai.kannistu@karksi.ee. Edimene mäng tulep 23. oktoobrel Haliste põhikoolin.

Mulgikeelsed uudised on Sakalas kaks korda kuus. Rubriiki toimetab Kristi Ilves Tarvastu kandist.

E-VALIMISED

Kuidas valida Kuldrubla ja Musta Raha vahel

ÜLLAR PRIKS
yllar.priks@ajaleht.ee

Eile sai viimast päeva omal nahal proovida internetipõhist proovi-hääletamist. Tänavu on esimest korda võimalik nutitelefonil abil kontrollida, kas hääle ka pärale jõudis.

Kuuleka kodanikuna, kuid kõnealusel toimingus siiski võhiku staatuses, alustasin märksõna guugeldamisest. Kirjutasin aknasse «e-valimised» ja kohe pakkuski otsingumootor lehekülge valimised.ee.

Seal oli kõik värviliselt ning lihtsalt lahti kirjutatud. Oma valiku tegemiseks tuli alla laadida rakendus ning valiku kontrollimiseks teine oma nutitelefonil tömmata. See läks ladusalt ja tõrgeteta. Olin tegutsedes uljas ja enesekindel, juhendit lugema ei vaevunud ning alustasin hääle andmist.

Pääsukest meenutaval loogil klõpsates avanes programm, mille avalehel oli valida kahe toiminguvariandi vahel: ID-kaart ja mobiil-ID. Valisin viimase. Järgnes kohustuslik koodide saatmine, mis paraku esimesel ringil ebaõnnestus ning veateatega lõppes. Et selliseid asju ikka juhtub, siis ma infoliini numbrit veel otsima ei hakanud.

Teisel katsel pääsesin keskkonda, kus mind alustuseks viisakalt tervitati ning siis kuvati mu nimi ja isikukood. Üksiti rõhutati, et tegemist on proovi-, mitte pärisvalimisega. Katsusin teksti kopeerida, kuid see ei õnnestunud. Ju oli kõik juba hästi turvaline.

Ümmarguse numbriga kandidaat

Järgmisel leheküljel oli pseudokandidaatide nimekiri. Lõbusas valikus oli tegelasi Kuldrublast kuni Musta Rahani. Mulle kui õrna hingega inimesele oli kõige sümpaatsam valimisliit Pehmed Väärtused ning tema kandidaat nimega Pere. Omamoodi kelmikas oli see, et kandidaadi number oli 110 ehk siis sama, mis politseil hädaabikõnede puhuks. Leidsin valiku igati tubli ja turvalise olevat ning suundusin järgmisele lehele.

Ilmselt olin süsteemi pisut segadusse ajanud, sest ta küsis, kas ma olen oma valikus ikka tööpoolest päris kindel. Olin. Pidin seda ka koodiga kinnitama ja saingi hääle oma soosikule antud. Mind suunati viimasele, kontroll-leheküljele.

Ahjaa, QR-kood! Avasin kiiruga oma tavapärase koodilugemisprogrammi ja asusin musta-valgekirjut mustrit pildistama. Tulemuseks teatas telefonis avanenud otsingumootor, et numbrite ja täh-

tede kombinatsioon on talle tundmatu, ning tõstis käed üles. Proovisin jonnakalt veel mitu korda. Lõpuks tunnistasin oma rumalust ja lugesin arvutist viimase külje jutu hoolikamalt läbi. Muidugi! Telefonis ootas ju vaguralt sinna mõni minut tagasi tõmmatud programmijupp.

Pärast fotoklõpsu ilmus kenasti info, et minu koodile vastav hääle on talletatud valimiste serveris. Oli kõik korrekne.

Muide, koos rakenduse käivitumisega hakkas selle ülaservas taimer programmi isesulgumiseks lugema aega kolmekümnest sekundist nullini. Kontrollisin, kas lubadus täidetakse. Tööpoolest hüp-
pas viimasel sekundil infoaken kinni. Tehtud! Kokku ei kulunud viit minutitki.

Internetihääletus on üks võimalus

Vabariigi valimiskomisjoni meedianõuniku Karina Loi sõnul on elektroonilist hääletamist korraldatud juba 2005. aastast ja Android-telefonilt oma valiku kontrollimise võimalus on lihtsalt järjekordne täiendus. Rakendus töötab ning seda ajakohastatakse järjest. Oktoobrikuistel omavalitsuste volikogude valimistel on häälekontroll katseline.

Just seetõttu põhineb rakendus tema ütlemist mööda esialgu ainult Androidi operatsioonisüsteemil. «Spetsialistid proovivad, kas ja kuidas see täiendus toimib. Kui kõik õnnestub, arendatakse seda ka teistele operatsioonisüsteemidele,» lubas Loi ja rõhutas samas, et täiendava rakenduse kasutamine pole kellelegi kohustuslik. «See on pigem uus proovikivi arendajatele.»

Meedianõuniku sõnul kasutatakse sel aastal rakendust kindlasti ka päris-hääletusel, sest proovihääletusel osaleb adekvaatsete testtulemuste saamiseks liiga vähe inimesi. «Kui ilmneb põhjus, miks ei saa konkreetse hääle kontrollimise rakendusega edasi minna, suundutakse uute alternatiivide juurde,» nentis Loi.

Tema jutu järgi ongi käesolev sügis katseaeg. «Vaatame, paljud seda üldse kasutavad ja kuidas õnnestus. Kui läheb hästi, jätkatakse laiendustegevust,» rääkis ta.

Testplatvormiks valiti Android-telefonid tema sõnul just seetõttu, et neid on inimeste käes kõige rohkem. Eelmistel valimistel kasutas Karina Loi andmeil e-valimiste võimalust veerand hääleõiguslikest kodanikest ehk siis üle 140 000 inimese.

«Alates selle võimaluse loomisest ongi arv iga korraga kasvanud. Usume, et tänavustel valimistel on e-valijaid vähemalt sama palju kui eelmisel korral, ehk isegi pisut rohkem,» avaldas Loi lootust.

Samas märkis ta, et mingeid arvulisi eesmärke siiski seatud ei ole. «See on lihtsalt üks valijatele loodud võimalus. Teistest hääletusviisidest ma seda kuidagi eraldi ei tõstaks. Tõsi on, et üha rohkem inimesi kasutab arvutit ja on liikuva eluviisiga. Kindlasti on ka hulk inimesi, kes seda võimalust kunagi ei kasuta. See on sisetunde küsimus.» Just seepärast on Loi sõnul vankumatuna alles ka pabersedelid.

Nii on soovijail siiski võimalus nelk rinda panna ning vankriga valimisjaoskonna juurde põrutada.

Vabariigi valimiskomisjoni meedianõunik Karina Loi rõhutas, et täiendava rakenduse kasutamine pole kohustuslik. ERAKOGU

Uue lisarakenduse abil saavad Android-telefoniga omanikud kontrollida, kas antud hääle ikka jõudis muutmatal kujul valimiste keskserverisse.

ELMO RIIG

Ettevõtlusnädal 2013

Viljandimaa ettevõtlusnädal

7.–11. oktoober
Paindlikkus ettevõtluses

Esmaspäev, 7. oktoober

Sakala Keskus Viljandis
10.00 Ettevõtluspäev
12.00 Infomess

Teisipäev 8. oktoober

Sakala Keskus Viljandis
13.00 Noorte ettevõtlikkuse päev

Kolmapäev, 9. oktoober

Suure-Jaani Gümnaasiumi aula
09.00 Suure-Jaani valla 3. ettevõtluskonverents

Neljapäev 10. oktoober

Sakala Keskus Viljandis
10.00 Maaettevõtluse päev

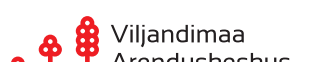
Reede, 11. oktoober

Sakala Keskus Viljandis
11.00 Ettevõtjate tunnustamine

Kõik sündmused on osalejatele tasuta, kuid osalejate arv on piiratud (v.a. infomess ja noorte ettevõtlikkuse päev)!

Registreeru hiljemalt
1. oktoobril!

Info ja registreerimine www.eas.ee/ettevotlusnadal

KOMMENTAAR

Süüria kodusõda tõmbab maailmas piirjooni

21. augusti keemiariinak juba pikemat

aega kestvas Süüria kodusõjas tõi välja maailma suurte jagunemise kahte leeri. Kui paljud Euroopa Liidu riigid ja Ameerika Ühendriigid nõuavad Bashar al-Assadi režiimi sõjalist karistamist, siis Venemaa, Hiina, India ja paljud teised seisavad ägedalt sellele vastu.

Moskva puhul on selline eitav suhtumine arusaadav: Damaskus on olnud juba aastakümneid Venemaa hea liitlane, Homsis sadam on Vene laevastiku tähtis baas ning Putini režiim ei taha kohe kuidagi oma rahvaga sõdivale diktaatorile selga keerata.

Moskva sõprus kõikvõimalike Lääne silmis ebademokraatlike valitsustega pole mingi saladus. Venemaa president andis lubaduse, et Iraanile müüakse raketrelvastust ja antakse abi teise tuumareaktori käivitamiseks.

Torkab silma, et kui Lääs kavandab sõjalisi aktsioone, olgu Malis, Süürias või Põhja-Aafrikas, siis on Kreml raudselt selle vastu. Venemaa lubadus mõjutada Süüria valitsust oma keemiarelvavarusid rahvusvahelise kontrolli alla andma näitas, et Moskva loodab sel teel Bashar al-Assadi päästa ja näidata kogu maailmale, et kriisi saab lahendada ka raketilöögiga.

Kremlis diplomaatia edu pole aga veel kindlustatud, sest isevalitsejatel on kombeks oma sõpradele ja nunnutajatelegi pahandusi kaela tuua. Ajal, mil Vene pool Damaskusega aktiivseid läbirääkimisi pidas, paigutas valitsusarmee eriüksus keemiarelvi laiali, et vältida nende kiiret ja üheaegset hävitamist.

Ka diktaatori hiljutine teade, et keemiarelva hävitamiseks kulub aasta ja miljardeid dollareid, viitab pigem venitamistaktikale kui tegelikule soovile desarmeerimist alustada. Ühe valitsusarmee dederteerunud ohvitseri arvamusst mööda oligi keemiariinaku peamine eesmärk kombata, kui kaugele Lääs oma ähvardustega läheb ja kes on Damaskuse tõelised sõbrad.

Putini Venemaa ajab järjekindlalt enda Läänele vastandamise poliitikat, et näidata: ka meie oleme maailmas oluline jõud, kel pole Brüsselis ja Washingtonis vaja eriti arvestada. Moskva loob Euroopa Liidule vastukaaluks Euraasia tolliliitu, millest mõnevõrra huvitatud Ukraina, Gruusia, Moldova ja Armeenia pandi hiljuti tugeva surve alla, sundimaks neid loobuma lähenemisest Brüsselile.

Venemaa ehitab justkui uut raudset eesriiet, mis pole küll sedavõrd räige kui külma sõja päevil, kuid tähendab siiski maailma jaotamist Lääne ja Ida mõjualadeks.

Liitlastest Venemaal puudust ei tule. Hiina käitub kõigis rahvusvahelistes tülisimustes samamoodi nagu Moskva, olles Iraani, Põhja-Korea, Süüria ja paljude teiste ebademokraatlike riikide kindel toetaja. Neile kahele suurriigile sekundeerivad ärkavad majandushiiglased Brasiilia, India ja Lõuna-Aafrika Vabariik, kes loovad agaralt oma majandusliitu.

Tõenäoliselt on tegemist loogilise protsessiga, sest Washingtoni üha domineerivam käitumine maailma probleemide üle otsustamisel hakkab teisi tegijaid ärritama. Vaevalt näiteks Brasiilia tahab leppida sellega, et oma arvestatava potentsiaali juures jääb ta Ühendriikidele mingiks Rio Grandest lõunas asuvaks väikeseks vennaks.

Samas suhtuvad viisiku riigid Euroopa Liitu veidi teistmoodi, sest tegu on sageli omavahelgi kooskõla mitteleidvate riikide liiduga.

Külm sõda Ida ja Lääne vahel jääb ilmselt ajalooks, kuid kahe üsna erineva maailma vastasseisuga tuleb meil edaspidi arvestada. Lääs ei pruugi selles gigantide heitluses sugugi alati peale jääda, sest ka Venemaa, Hiina ja teised maailma mastaapides arvestatavad maad oskavad asju oma kasuks keerata. Moskva katse Süüria-poliitikas domineerida on selle ilmekas näide.

Kodusõda Süürias jätkub. Pilt sellest pärineb üleilsest.

JÜRI KUKK

vaatleja

Projekt «Erinevus rikastab» tõmbab tähelepanu erineva soolise orientatsiooniga inimestele ja nende õigustele.

ANDRES HAABU (POSTIMEES)

VASTASSEIS

Sotsiaalministeeriumi tabas protestikirjade tulv

Sotsiaalministeerium sai ennenägematult suure hulga protestikirju, kui oli toetanud 30 000 euroga projekti «Erinevus rikastab», mille peretoomalisel avalikustel tõusis fookusesse homoteema.

Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonna juhataja Liina Kanter sai 750 kirja, milles inimesed teatasid, et nende kui maksumaksja raha kulutamine seesuguse propagandistliku ürituse toetamiseks on neile sügavalt vastu võetamatu.

Kanter tunnistas, et tema nelja ministeeriumis töötatud aasta jooksul on see rekordiline kirjade hulk, ning lisas, et samas pole kunagi varem saanud nii palju toetusavaldusi: sotsiaalminister sai projekti tegevuste kohta petitsioone kokku 411 toetajaga.

Protestikirjade hulk ulatub tuhandetesse

Kui palju protestikirju sai sotsiaalminister, reformierakondlane Taavi Rõivas, seda ei õnnestunud ministeeriumi

pressiesindajal välja uurida, sest Rõivas oli eelmise nädala lõpul hõivatud ning viibib sel nädalal komanderingus USA-s.

Protestikirjade aktsiooni eestvedaja, sihtasutuse Pere-konna ja Traditsiooni Kaitseks (SAPTK) juhataja Varro Vooglaid märkis, et sihtasutus sai koopiaid kindlasti rohkem kui tuhandest protestikirjast, mille inimesed olid lähetanud kas Taavi Rõivasele või Liina Kanterile.

Protestivaid inimesi pahan-das, et sotsiaalministeeriumi 30 000-eurose toetuse abil korraldati 9. septembril Tallinnas Solarise kontserdimajas pereteemaline üritus, kus avafilmi-na näidati linateost geipaari-st ning otsiti toetust Eesti LGBT (lesbi, gei, bi, trans — toimetuse) ühingule.

Kanter, kes ise perepäävast osa võttis, ütles, et tege-mist oli kultuurse ja rahu-meelse üritusega, mille ees-märk oli esiteks suurendada teadlikkust, et on olemas eri-suguseid perekondi, ning tei-seks süvendada nende suhtes mõistmist ja sallivust.

Need kirjad ei tulnud Kanterile üllatusena. «Eesti inime-sed on juba päris palju haka-

nud kasutama sõna- ja väljen-dusvabadust,» nentis ta. «Kui on aktiivseid eestvedajaid, on võimalik inimesi kaasa haara-ta. Kevadine petitsioon (homo-abielude vastu, mis kogus üle 38 000 allkirja — toimetuse) on selle üks näide.»

Kanter lisas: «Pean oluli-seks, et inimesed oma meelsust väljendades ja oma õigusi ka-sutades samamoodi jälgiksid, et seda tehes teiste gruppide või isikute õigused riivatud ei saaks.»

Varro Vooglaid tõdes, et sedavõrd paljude inimeste pro-destikirjaga ministeeriumi poo-le pöördumine näitab selgesti: mida enam riigiametnikud hakkavad teenima meie kul-tuurile võõraid ja selle aluste-ga vastuolus olevaid ideoloogilisi huve, seda enam kaugenevad nad meie rahvast ning lõ-he lihtsate inimeste ja avaliku võimu vahel aina kasvab.

Kanter: ühiskonnas napib teadmisi

Liina Kanter järeldas sadadest protestikirjadest, et Eesti ühi-skonnas tuleb suurendada tead-misi võrdse kohtlemise vald-konnas. «Probleem sallivuse-ga, eriti homoseksuaalsete ini-

meste suhtes, on meil ilmsel-gelt väga suur,» põhjendas ta.

Kanter lisas, et majandus-koostöö ja arengu organisat-siooni (OECD) raporti kohaselt on Eesti OECD riikide hulgas kõige ebatolerantsem ning vii-mase kolme aastaga on ühi-skond muutunud pigem ebatolerantsemaks. «LGBT gruppi-de suhtes on Eestis tolerant-su-se tase OECD riikide seas ma-dalaim: neid toetab 14 protsen-ti Eesti inimestest.»

Madala toetuse põhjus seis-neb Kanteri väitel inimeste vä-hestes teadmistes, mistõttu oleks vaja teavitustegevust tun-duvalt suurendada. «Ma leian, et ebatolerantsus on ühiskonna heaolu ja julgeoleku risk ning oluline on tagada kõikide ini-meste võrdsed õigused,» lisas ta.

Varro Vooglaid ütles väi-kest tolerantusprotsenti kom-menteerides, et ta ei ole nõus homoaktivistide ja nende huvi-des tegutsevate ametnike sallivuse kontseptsiooniga, millest lähtudes tembeldatakse sall-matuks kõik inimesed, kes ei nõustu traditsioonilistest mo-raalsetest tõekspidamistest lahti ütlema ning pidama homo-seksuaalset käitumist igati normaalseks ja moraalseks. (Postimees)

Kultuuritöötajate palgamäära kokkulepe sai allkirjad

Teenistujate ametiliitude kesk-organisatsiooni TALO juhata-se esimees Ago Tuuling ning kultuuriminister ja üleriigiliste kollektiivlääbirääkimiste de-legatsiooni juht Rein Lang all-kirjastasid neljapäeval kultu-uritöötajate ja teiste TALO liik-meskonda kuulujate tuleva aasta töötasu alammäära kok-kuleppe.

TALO juhatase esimees Ago Tuuling ütles, et alates tu-leva aasta 1. jaanuarist on kõrg-

haridust nõudval ametikohal täistööajaga ametis oleva riigi-asutuse kultuuritöötaja ning sellega võrdsustatud teatrites töötava kutselise erihariduse-ga töötaja kuu brutotöötasu vä-hemalt 700 eurot.

«Saavutatud kokkulepe ar-vestab majanduslikke võimalu-si, kuid teiselt poolt ka vaja-dust tagada avaliku teenuse pakkujatele õiglane, motivee-riv ja turukonkurentsile vastav töötasu, mis on soovituslik kõi-

kidele kultuurivaldkonnas tegutsevatele institutsioonidele nende haldusalluvusest või omandisuhtest sõltumata,» märkis Tuuling.

Töötasu alammäära üldpõ-himõte on sõnastatud ka valmi-vas dokumendis kultuuripoliitika arengusuundadest aastani 2020. Selle kohaselt peab kul-tuuritöötajate palk olema Ees-ti tööturul konkurentsivõime-li-ne, kindlustades spetsialistide järelkasvu. Kõrgharidusega

täistööajaga inimese miini-mumtasu peaks lähiajal alga-ma Eesti keskmise brutopalka tasemelt.

Lääbirääkijad leppisid kokku, et nad esitavad lähiajal oma ettepanekud 2015. aasta aluspõ-himõtete kohta ning hakkavad nende üle arutlema juba no-vembrikuu jooksul. Üks oluli-semaid lahendust vajavaid tee-masid on tööandjate ja nende ühenduste volitustega esinda-tus läbirääkimistel. (BNS)

TEEMAD

Toimetaja TIINA SARV, 433 0047, tiina.sarv@ajaleht.ee

2000

Täiskasvanud naise päeva keskmine energia- vajadus on 2000 kilokalorit. See on kas 60 porgandit, 285 mandlit või kaks ja veerand suuremat kaneelisaiakest.

TOIDUTAIMED

Armas raamat meenutab lapsepõlve

TIINA SARV
tiina.sarv@ajaleht.ee

Tallinnas ja Tartus esitleti äsja kirjastuse Varrak sarjas «Roheline Eesti» ilmunud Raivo Kalle ja Renata Sõukandi raamatut «Eesti looduslikud toidutaimed».

Oleks olnud huvitav kuulata, mida rääkis Tallinnas meisterkokk Dmitri Demjanov oma kogemustest kohalike taimedega, aga ka mahetalu perenaine Liisi Kutkina jagas Tartus kirjandusmuuseumis igati häid soovitusi.

Mets oli oluline

Maaülikooli vanemteadur Taimi Paal, kes on keskendunud just metsataimede uurimisele, ütles ilusate piltidega põhjaliku teose kohta, et see on armas ja tuletub lapsepõlve meelde.

«Meile oli lapsepõlves mets väga oluline. Kodu olid seene- tinn ja pohlatinn. Misso kandis kasvasid murakad ja sinikaidki ei põlatud ära. Raamatut lugedes tuletasin meelde: köömnearsi kasutati ju kurki- de soolamisel!» lasi esineja end nostalgialainel kanda.

Ta meenutas, kuidas metsandusteaduskonna legendaarse dekaani Endel Laasi pensionilemineku järel leiti tema kapist üks Konstantin Pätsi tellimusele tehtud uurimistöö, milles oli võetud arvele Eesti metsamarjavarusid.

«See on hämmastav, mida meie turgudel müüdi. 1938. aastal läks kaubaks 424 000 liitrit mustikaid, 352 000 liitrit pohli, 15 000 liitrit sinikaid, 70 000 liitrit murakaid ja kogu-

Liisi Kutkina (keskel) pakkus raamatuesitlusel tammetõru-võilillejuure- ja sigurikohvi. Mõlemad hinnati väga maitsvaks.

TIINA SARV

ni 100 000 liitrit maasikaid,» rääkis Taimi Paal.

Välja vedada sai ainult jõhvikat ja pohla, mis hästi säilisid. Kümne aasta jooksul eksporditi mõlemat marja 200 tonni. Põhiliselt läksid need Saksa- maale ja Inglismaale.

On veel kaks arvu, mis näitavad tollase tolli täpsed tööd: ühel aastal viidi Egiptusesse 60 ja Norrasse viis kilo soolaseeni. Nõukogude okupatsiooni ajal võtsid paljud inimesed sügisel puhkuse ning teenisid marjade ja seente korjamisega olulist palgalisa. Selle aja kokkuosturekord on 1200 tonni jõhvikaid aastas.

Praegugi ostetakse marju kokku, aga täpselt on teada ainult üle piiri minevad kogused,

sest sellist turgude statistikat nagu sõjaeelses Eestis meil ei ole. Marjamüük on tunduvalt kahanenud.

Ainult teede äärest

Lisaks hakkab Eestit kummitama sama mure, mis on Soomes ja Rootsis: omamaiseid marjakorjajaid enam peaaegu ei ole. «Inimeste vöörandumine loodusest on tohutu,» nentis Taimi Paal. «Bioloogiapraktikumidel tuleb mul tudengeid rabaretkedele lausa meelitada, sest nad kardavad paaniliselt uppumist ja muid ohte.»

Selline suhtumine kajastub teadlase meelest ka metsamarjade korjamises: seda tehakse põhiliselt teede läheduses,

kaugemale naljalt ei minda. Kui varem korjati ära 70 protsenti meie metsades kasvanud marjadest, siis nüüd vaevalt üle kolmandiku.

Raamat «Eesti looduslikud toidutaimed» kajastab paljude inimeste kogemustele tuginedes ka seda, kuidas kunagi metsarahvaks nimetatud eestlased on aegade jooksul taimi toiduks ja ravimiseks tarvitanud.

Üks autoritest Renata Sõukand on lõpetanud Tartu ülikooli proviisorina, kaitsnud teadusmagistri väitekirja keskonnatehnoloogias ja doktori- väitekirja semiootikas Eesti ravimtaimemaastikust. Raivo Kalle on lõpetanud maaülikooli loodusvarade kasutamise ja kaitse erialal ning õpib praegu

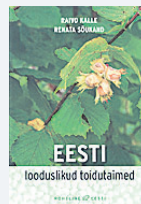
doktorantuuris. Nii et vaevalt on mõni vale soovitus ühe või teise taime kasutamise kohta kaante vahele lipsanud.

Kokku on aegade jooksul Eestis toiduks tarvitatud paarisadat taime. Marjad, seemned ja õunad on igapäevased, aga toiduks kõlbavad ka malsad, ohakad, ristikud, nõgesed ja paljud teised meie looduse annid. Kui tuleks tuju järele proovida, aitaksid raamatu hea kvaliteediga fotod mõne vähem tuntud taime ära tunda. Umbes pool raamatus toodud taimedest on aga ka loodusvõõrale inimesele tuttavad.

Kui nüüd selle etnograafiliselt ja loodusteaduslikult huvitava trükise juurest taas esitluse juurde tulla, siis väärib mai-

SOOVITUS

Raivo Kalle ja Renata Sõukand, «Eesti looduslikud toidutaimed»

- Looduslike toidutaimede kasutamine XVIII sajandist tänapäevani.
- Ajalooline ülevaade, inimeste meenutused, teaduslikud täiendused.
- Illustreeritud autorite värvifotodega.
- 311 lehekülge.

nimist, et Liisi Kutkina oli müü- giks kaasas terve hulk taimetee- sid ja degusteerimiseks kaht sorti kohvi. Üks oli keedetud omakasvatatud sigurist, mis Kutkina sõnul on mõnes piirkonnas igavese nooruse taim, ning teine tammetõrudest ja võilillejuurest. Kummalegi ei tulnud tahtmist suhkru või mett lisada, sigurikohv oli lausa magus ja väga maitsev. Keeruline on aga viimane röstimine, sest kohvimaterjal peab saama täpselt paraja pruunistusastmega.

Siguril ei ole ergutavat toimet, nii et päriselt ta oakohvi ei asenda. Tal on aga hulk muid häid omadusi. Pealegi võib niisugust kohvi juua ka hilja õhtul.

Omamaiste taimede kasvatamise, korjamise ja toiduks valmistamisega on kindlasti rohkem vaeva kui poest plastikarbis ostetud salati laualepanekuga, aga see vaev tasub ennast ära.

Oma aia õun on südame parim sõber

TIINA SARV
tiina.sarv@ajaleht.ee

Südamepäeva tähistatakse tänavu juba 14. korda. Alati on see septembri viimasel pühapäeval, seega taas ülehommel. Päeva algatajad on eesmärgiks seadnud südamehaigustest põhjustatud enneaegsete surmade vähendamise.

Maailmas sureb südamehaigustesse üle 17 miljoni inimese aastas. Viljandimaal oli läinud aastal üle 40 südameinfarkti juhu.

Samas on teadlased veendunud, et suure osa neist haigestumistest saaks ära hoida või tunduvalt edasi lükata, kui inimesed loobuksid suitsetamisest, toituksid tervislikult ja liiguksid piisavalt.

Kahjuks on kõiki kasulikke nõuandeid rangelt järgides üsna keeruline elada. Teades aga, et risk on tõepoolest ole-

mas, mobiliseeriks inimese end kindlasti rohkem.

Viljandi haigla kardioloog Ester Keba (pildil), kas on võimalik täpsemalt kindlaks määrata, kui suur on ühe või teise inimese puhul risk, et teda tabavad südame-veresoonkonna haigused?

gused?

Teadus on aina edasi arenenud. Näiteks saame teha ultrasensitiivseid valgu ja homotüsteiini analüüse, mis viitavad üsna täpselt südame-veresoonkonna haiguste ohule.

Kes neid proove saavad anda kõik?

Päris nii see ei ole. Mina olen määranud analüüsid neile patsientidele, kelle puhul on teada kindlad pärilikud faktorid,

näiteks on lähisugulastel olnud infarkt.

Möödunud pühapäeval Tartus peetud teaduskonverentsil «Sina oled katsejänes» demonstreeris professor Marju Lauristin graafikuid, mis näitasid, kuidas kõrgis kolmes Balti riigis täiesti sünkroonselt majanduslangusega ka hanes inimeste keskmine eluiga.

See seos on ilmselge. Kui raha on nii vähe, et igapäevane toimetulek tekitab stressi, näiteks kui üüriraha tuleb koguda sõna otseses mõttes kõhu arvelt, mõjub see tervisele kindlasti halvasti. Kuidas ma soovitan inimesel, kes elab vanaduspensionist või väikesest palgast, jõusaali minna või valitud toitu osta?

Samas ei ole elu praegu ju kõige hullem — meenutagem aegu, mil isegi vorstijupi hankimine tekitas korraliku stressi.

Sellest on küll palju räägitud, aga ehk nimetate toiduaineid, mis kindlasti südamele head teevad.

Meie enda kurk, kõrvits, õun, ploom, sibul ja küüslauk. Ka kartul, aga see ei tohi olla põhitoit. Kindlasti täisterakaerhelbed ja kaerakliid. Liha ja kala peab sööma. Nüüd on toimetulek ka keelu alt vabastatud ka kanamunad ja või.

Elustiil on ebatervislikumaks muutunud. See ei ole ju rahapuudus, mis paneb inimesed keemiliste lisanditega kaua säilivaid salateid ja kartulikrõpse ostma, ikka pigem mugavus ja halb harjumus.

Olete pikad päevad tööl. Kas jõuate talveks hoidiseid teha? Minu hool igal suvel ja sügisel on, et kelder ja sügavkülmikud täidetud saaksid. Kõige parem, et marjad ja õunad tulevad oma aiast. Poest mahla või kül-

Suvi on purki pandud.

MARINA PUSHKAR (POSTIMEES)

mutatud marju osta on muidugi lihtsam, aga need jäävad oma hoidistele igas mõttes alla. Pealegi on nüüd võimalik purke korralikult steriliseerida ja kindlalt sulgeda, nii et suhkru võib lisada üsna vähe — seda ei pea enam marjadega pooleks panema nagu

meie esiemade ajal, kui moosipurke suleti pärgamentpaberiga.

Tore on see, et ka noorte perenaiste seas on kodune söögi- valmistamine ning tervislike ja maitstave talvevarude tegemine järjest rohkem moodi mine- mas.

Esmaspäev, 30. september

06.55 Televisioon
08.55 Holby City haigla
09.55 Televisioon*
11.55 Maahaigla
12.45 Maahommik*
13.30 Pehmed ja karvased*
13.50 Ilus maa: Suussulav suitsuliha*
14.05 Jamie Oliveri 30 minuti road
14.30 Inspektor Banks*
16.00 Holby City haigla*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Reisile minuga
17.35 Minuscule (Prantsuse 2011)
17.40 Maahaigla: Pinna all*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Osoon
20.35 Meie inimesed: Elke ja Peter
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Välisilm
22.10 Välisilma dokk: Kuhupoole jääb rindejoon?
23.30 Riigimehed*
00.00 Waterloo Roadi kool
00.55 Ringvaade*

06.00 Joonissarjad
08.00 Reporter*
09.00 Tuhat ja üks ööd, 85*
10.00 Rosario, 85/107*
11.00 Kodus ja võõrsil, 5594
11.30 Sajandi armastus, 5/63*
13.30 Reisile meiega*
14.00 Saladused
14.55 Punased roosid, 604/800
16.00 Küladetektiivid, 131
17.00 Rosario, 86/107
18.00 Tuhat ja üks ööd, 86
19.00 Reporter
20.00 Saladused
20.30 Naabriplika
21.30 Mentalist
22.30 Lõppmäng: Valge kuninganna
23.30 NCIS Los Angeles: Lunastus
00.25 Meedium: Kus sa olid, kui...?

06.15 Joonissarjad
08.00 Armastus võidab, 134*
09.00 Kirgede torm, 1729*
10.05 Vaprad ja ilusad, 6570*
10.35 Top Shop
10.50 Elu keset linna, 28
11.25 Seaduse nimel 3, 2
12.20 Saabastega kass*
14.20 Vaprad ja ilusad, 6571
14.50 Seitsmes taevas 1, 14
15.50 Armastus võidab, 135
16.50 Kirgede torm, 1730
17.55 Kätemaksukontor 3, 4
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Võimalik vaid Eestimaal
20.30 Ment 3, 3: Kõrgemad sfäärid
21.30 CSI kriminalistid 13, 12
22.30 Blitz. Märul
00.25 CSI Miami 10, 13

09.00 Ringvaade*. **09.35** **etv2**
 Säärsed mulgid. **10.05**
 Waterloo Roadi kool. **11.00** Väike maja preerias. **11.50** Jüri Üdi klubi*. **12.40** Erkki-Sven Tüür*. **14.00** Armastasin ilma peata lövi. **14.30** Valimised 2013. **17.00** Uue aja asjad. **17.10** Väike maja preerias*. **18.00** SimalaGrimm: Vana Sultan. **18.25** Lotte. **18.30** Lastetuba. **18.40** Mesilane Maia. **18.55** Baleriin Angelina. **19.10** Ruff tegutses. **19.20** Aktuaalne kaamera (viipek). **19.30** Aktuaalne kaamera (venek). **20.00** Pealtnägija (v.k. subtiitritega)*. **20.45** Gilmore'i tüdrukud. **21.30** AegRuum. **22.20** ehk, uh-huduur 2. **22.50** Eesti TOP 7. **23.35** Kui-da ei tohiks elada, 4/6. **00.05** Troonide mäng. **00.55** Valimised 2013*.

09.00 Seitsmesed uudised. **09.30** Kodu keset linna*. **10.00** Kutsuge Cobra 11 4, 14*. **11.00** Templirüütlite kadunud aare 3*. **12.45** See pole lastesade 1, 5. **13.10** Top Shop. **13.30** Kodu keset linna. **14.00** Kutsuge Cobra 11 4, 14*. **15.00** Kälimehed 2, 8. **16.00** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 3*. **16.30** Kutsuge Cobra 11 4, 15. **17.30** Top Gear USA 2, 4. **18.30** Simpsonid 16, 21*. **19.00** Perepea. **19.30** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 4. **20.00** Uus tüdruk 1, 4. **20.30** Simpsonid 17, 1. **21.00** Kõige naljakamad koduvideod. **21.30** Sinine ahvatlus. Romantiline draama.

09.00 Doktor Oz*. **09.50** Emmerdale, 20*. **10.20** Külade-tektiivid, 16. **11.15** Heartland*. **12.10** Top Shop. **12.25** Hotell Grand, 11*. **13.50** Peakoka saladused, 11. **14.20** Naistekliinik, 33/132. **15.10** O.C. **16.00** Heartland. **17.00** Ellen. **18.00** Doktor Oz. **19.00** Kodus ja võõrsil, 5595. **19.30** Emmerdale, 21. **20.00** Eesti tippmodell 14, 13/13. **22.00** Ainult Essexis!, Staariminitud: Dustin Hoffman. **23.00** Raudsed kokad. **00.05** Reporter.

08.00 Usu või ära usu!, 19/169*. **08.30** Spioonitarid*. **09.20** Vangla*. **09.45** Klikitähed*. **10.10** Rannavalve. **11.00** Jututuba. **13.50** Benny Hill*. **14.25** Maailma kõige rumalamad..., 23*. **15.15** Spioonitarid. **16.05** Portreteerija. **17.00** Maailma kõige rumalamad..., 24. **17.55** Benny Hill. **18.30** Klikitähed. **19.00** Tuvikesed*. **20.00** Arapanija. **20.30** Usu või ära usu!, 20/169. **21.00** Kaks ja pool meest*. **22.50** Kriminaalne Venemaa. **23.35** Gaasikontroll. **23.35** Conan, 136.

Teisipäev, 1. oktoober

06.55 Televisioon
08.55 Holby City haigla
09.55 Televisioon*
11.55 Maahaigla
12.45 Prillitoos (subtiitritega)*
13.45 Osoon (subtiitritega)*
14.15 Välisilm*
14.50 Constantin ja Elena
15.45 3 hitti: 1990ndad. Disko
16.00 Holby City haigla: Oige samm*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Reisile minuga: Tbilisi
17.35 Minuscule (Prantsuse 2011)
17.40 Maahaigla*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Rahvusvaheline muusikapäev
20.05 Vabariigi kodanikud
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 OPI!
22.10 Kodu, 3/16
22.55 Waterloo Roadi kool
23.50 Rahvusvaheline muusikapäev

06.00 Joonissarjad
08.00 Reporter*
09.00 Tuhat ja üks ööd, 86*
10.00 Rosario, 86/107*
11.00 Kodus ja võõrsil, 5595
11.30 Saladused*
12.00 Naabriplika: Puskariaurud*
13.00 Huumoritähestik*. Viimane osa
14.00 Saladused
14.55 Punased roosid, 605/800
16.00 Küladetektiivid, 132
17.00 Rosario, 87/107
18.00 Tuhat ja üks ööd, 87
19.00 Reporter
20.00 Mis sul viga on?
20.30 Kaks kanget Indias
21.30 Kanal 20. Viimane osa
22.30 Nikita: London kutsus
23.30 Krimi
00.00 Anakonda. Seiklusfilm

06.15 Joonissarjad
08.00 Armastus võidab, 135*
09.00 Kirgede torm, 1730*
10.05 Vaprad ja ilusad, 6571*
10.35 Top Shop
10.50 Elu keset linna, 29
11.25 Seaduse nimel 3, 3
12.25 Ment 3, 3: Kõrgemad sfäärid*
13.25 CSI kriminalistid 13, 12*
14.20 Vaprad ja ilusad, 6572
14.50 Seitsmes taevas 1, 15
15.50 Armastus võidab, 136
16.50 Kirgede torm, 1731
17.55 Kätemaksukontor 3, 5
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Kaua võib
20.30 Suletud uste taga 4, 5
21.30 CSI New York 9, 6
22.30 Üheksad. Müstilise draama
00.30 CSI Miami 10, 14

09.00 Ringvaade*. **10.05** **etv2**
 Waterloo Roadi kool. **11.00** Väike maja preerias. **11.50** Jüri Üdi klubi*. **12.40** Erkki-Sven Tüür*. **14.00** Armastasin ilma peata lövi. **14.30** Valimised 2013. **17.00** Uue aja asjad. **17.10** Väike maja preerias*. **18.00** SimalaGrimm: Vana Sultan. **18.25** Lotte. **18.30** Lastetuba. **18.40** Mesilane Maia. **18.55** Baleriin Angelina. **19.10** Ruff tegutses. **19.20** Aktuaalne kaamera (viipek). **19.30** Aktuaalne kaamera (venek). **20.00** Pealtnägija (v.k. subtiitritega)*. **20.45** Gilmore'i tüdrukud. **21.30** AegRuum. **22.20** ehk, uh-huduur 2. **22.50** Eesti TOP 7. **23.35** Kui-da ei tohiks elada, 4/6. **00.05** Troonide mäng. **00.55** Valimised 2013*.

08.30 Seitsmesed uudised. **09.30** Kodu keset linna*. **10.00** Kutsuge Cobra 11 4, 14*. **11.00** Sinine ahvatlus*. **13.10** Top Shop. **13.30** Kodu keset linna. **14.00** Kutsuge Cobra 11 4, 15*. **15.00** Kälimehed 2, 9. **16.00** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 4*. **16.30** Kutsuge Cobra 11 4, 16. **17.30** Sõjaprintsess Xena 3, 17. **18.30** Simpsonid 17, 1*. **19.00** Perepea. **19.30** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 5. **20.00** Uus tüdruk 1, 5. **20.30** Simpsonid 17, 2. **21.00** Kõige naljakamad koduvideod. **21.30** Euroopa jalgpalli Meistrite liiga. **23.45** Paljalt naljakas.

09.00 Doktor Oz*. **09.50** Emmerdale, 21*. **10.20** Külade-tektiivid, 17. **11.15** Heartland*. **12.10** Top Shop. **12.25** Hotell Grand, 12*. **13.50** Peakoka saladused, 12. **14.20** Naistekliinik, 33/132. **15.10** O.C. **16.00** Heartland. **17.00** Ellen. **18.00** Doktor Oz. **19.00** Kodus ja võõrsil, 5596. **19.30** Emmerdale, 22. **20.00** Naabriplika. **21.00** Ameerika tippmodell 14, 13/13. **22.00** Ainult Essexis!, Staariminitud: Dustin Hoffman. **23.00** Raudsed kokad. **00.05** Reporter.

07.00 Reporter. **08.00** Usu või ära usu!, 20/169*. **08.30** Spioonitarid*. **09.20** Conan, 136*. **10.10** Rannavalve. **11.00** Jututuba. **13.50** Benny Hill*. **14.25** Maailma kõige rumalamad..., 24*. **15.15** Spioonitarid. **16.05** Portreteerija. **17.00** Maailma kõige rumalamad..., 25. **17.55** Benny Hill. **18.30** Klikitähed. **19.00** Tuvikesed*. **20.00** Krimi. **20.30** Usu või ära usu!, 21/169. **21.00** Kaks ja pool meest*. **21.30** Lahe papa. Menukomöödia. **23.30** Conan, 137.

Kolmapäev, 2. oktoober

06.55 Televisioon
08.55 Holby City haigla
09.55 Televisioon*
11.55 Hercule Poirot
12.45 Ilus maa*
12.55 NO99 Kunstikool, 4/15: Jörgen*
13.00 Meie salaretsept kapitalism
14.00 OPI*
14.30 Ajalik ja ajatu*
15.00 Maailma ajalugu, 4/8*. Doksari
16.00 Holby City haigla: Kõrvalseisjad*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Reisile minuga: Kahheetia
17.40 Hercule Poirot
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Pealtnägija
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Valimisstuudio. Narva debatt
23.10 Jah, härra peaminister, 4/6*
23.40 Waterloo Roadi kool
00.35 Ringvaade*

06.00 Joonissarjad
08.00 Reporter*
09.00 Tuhat ja üks ööd, 87*
10.00 Rosario, 87/107*
11.00 Kodus ja võõrsil, 5596
11.30 Kaks kanget Indias*
12.30 Mis sul viga on?
13.00 Kanal 20*. Viimane osa
14.00 Saladused
14.55 Punased roosid, 606/800
16.00 Küladetektiivid, 133
17.00 Rosario, 88/107
18.00 Tuhat ja üks ööd, 88
19.00 Reporter
20.00 Suur lotokolmapäev
21.00 Heeringas Veenuse öäl
21.30 Pilvede all
22.30 Jahtunud jälg
23.30 Harry seadus: Kogu tõde
00.25 Sjomini juurdlus: Sarimõrvar, 1

06.15 Joonissarjad
08.00 Armastus võidab, 136*
09.00 Kirgede torm, 1731*
10.05 Vaprad ja ilusad, 6572*
10.35 Top Shop
10.50 Elu keset linna, 30
11.25 Seaduse nimel 3, 4
12.25 Suletud uste taga 4, 5*
13.25 CSI New York 9, 6: Daam järves*
14.20 Vaprad ja ilusad, 6573
14.50 Seitsmes taevas 1, 16
15.50 Armastus võidab, 137
16.50 Kirgede torm, 1732
17.55 Kätemaksukontor 3, 6
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Appi tuleb selgetnägija, 5
21.00 Võimalik vaid Venemaal
21.30 Kondid 8, 5
22.30 Kätemaks 2, 5
23.30 Top Gear USA 2, 8

09.00 Järvimuusika*. **10.05** **etv2**
 Kas on linnukesel muret? **10.05** Waterloo Roadi kool. **11.00** Väike maja preerias. **11.50** Gilmore'i tüdrukud*. **12.31** ERR uudised. **14.30** Valimised 2013. **17.00** Uue aja asjad: Tallinn ja ehtsus. **17.10** Väike maja preerias*. **18.00** Vaat kus loet! **18.25** Kasuta oma kujutlusvõimet! **18.30** Lastetuba. **18.45** Vahva Roos. **18.55** Lammass Shaun. **19.05** Miks skunk haiseb. **19.20** Aktuaalne kaamera (viipek). **19.30** Aktuaalne kaamera (venek). **20.00** Meie inimesed: Jüta. **20.25** Minuscule. **20.30** Metsapeatus, 3/10. **21.00** BFM esitleb: Iyhikas: Viimane Romeo. **21.35** Unistaja(ja). **22.05** Ihukaitsjad ja palgamõrvarid. Põnevik.

08.30 Seitsmesed uudised. **09.30** Kodu keset linna*. **10.00** Kutsuge Cobra 11 4, 14*. **11.00** Kalamehejutud 5, 17-20. **13.10** Top Shop. **13.30** Kodu keset linna. **14.00** Kutsuge Cobra 11 4, 16*. **15.00** Kälimehed 2, 10. **16.00** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 5*. **16.30** Kutsuge Cobra 11 4, 17. **17.30** Sõjaprintsess Xena 3, 18. **18.30** Simpsonid 17, 2*. **19.00** Perepea. **19.30** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 6. **20.00** Uus tüdruk 1, 6. **20.30** Simpsonid 17, 3. **21.00** Kõige naljakamad koduvideod. **21.30** Euroopa jalgpalli Meistrite liiga. **23.45** Euroopa pokkeriturnee. **00.45** Paljalt naljakas.

09.00 Doktor Oz*. **09.50** Emmerdale, 22*. **10.20** Külade-tektiivid, 18. **11.15** Heartland*. **12.10** Top Shop. **12.25** Ameerika tippmodell 14, 13/13. **13.20** Ainult Essexis!, 27-28/60*. **14.20** Naistekliinik, 34/132. **15.10** O.C. **16.00** Heartland. **17.00** Ellen. **18.00** Doktor Oz. **19.00** Kodus ja võõrsil, 5597. **19.30** Emmerdale, 23. **20.00** Kaks kanget Indias. **21.00** Killerid. Mõllukomöödia. **23.00** Unustamatu. **00.00** Reporter.

07.00 Reporter. **08.00** Usu või ära usu!, 21/169*. **08.30** Spioonitarid*. **09.20** Conan, 137*. **10.10** Rannavalve. **11.00** Jututuba. **13.50** Benny Hill*. **14.25** Maailma kõige rumalamad..., 26*. **15.15** Spioonitarid. **16.05** Portreteerija. **17.00** Maailma kõige rumalamad..., 27. **17.55** Benny Hill. **18.30** Klikitähed. **19.00** Tuvikesed*. **20.00** Kuldvillak. **20.30** Usu või ära usu!, 22/169. **21.00** Kaks ja pool meest*. **21.30** XXX. Seiklusmärul. **23.45** Conan, 138.

Neljapäev, 3. oktoober

06.55 Televisioon
08.55 Holby City haigla
09.55 Televisioon*
11.55 Hercule Poirot
12.45 Pealtnägija*
13.40 Laulvad näitlejad, 2/2
13.50 Täheleav: Bonzo (subtiitritega)*
15.05 Vabariigi kodanikud*
16.00 Holby City haigla*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Reisile minuga: Bathumi
17.35 Hercule Poirot
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Kahekõne
20.30 Mõistlik või mõttetu
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Kapital
22.10 Ml.
22.35 Muusikadokk: David Bowie
23.40 Waterloo Roadi kool
00.35 Ringvaade*

06.00 Joonissarjad
08.00 Reporter*
09.00 Tuhat ja üks ööd, 88*
10.00 Rosario, 88/107*
11.00 Kodus ja võõrsil, 5597
11.30 Pilvede all*
12.30 Heeringas Veenuse öäl*
13.00 Suur lotokolmapäev*
14.00 Saladused
14.55 Punased roosid, 607/800
16.00 Küladetektiivid, 134
17.00 Rosario, 89/107
18.00 Tuhat ja üks ööd, 89
19.00 Reporter
20.00 Parim enne: Elu mõte
20.30 Kodutunne*
21.30 Varuvõmmid. Hitt-komöödia
23.40 Ahvide planeet. Ulmefilm

06.15 Joonissarjad
08.00 Armastus võidab, 137*
09.00 Kirgede torm, 1732*
10.05 Vaprad ja ilusad, 6573*
10.35 Top Shop
10.50 Elu keset linna, 31
11.25 Seaduse nimel 3, 5
12.25 Appi tuleb selgetnägija, 5*
13.25 Kondid 8, 5: Kord keset kaost*
14.20 Vaprad ja ilusad, 6574
14.50 Seitsmes taevas 1, 17
15.50 Armastus võidab, 138
16.50 Kirgede torm, 1733
17.55 Kätemaksukontor 3, 7
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Kodumäng
20.30 Kätemaksukontor 10, 4
21.30 Selgetnägijate tuleproov 7, 9
22.35 Kolmeraudne. Uus hooaeg
23.35 Puudutus 2, 1
00.35 Euroopa pokkeriturnee

09.00 Ringvaade*. **10.05** **etv2**
 Waterloo Roadi kool. **11.00** Väike maja preerias. **11.50** Puute-punkt*. **12.20** Ilus maa*. **12.35** Rahvusvaheline muusikapäev. Muusikapreemiamid 2013*. **13.40** Milarepa laulud. **14.30** Valimised 2013. **17.00** Vana aja asjad: Kool ja teadus. **17.10** Väike maja preerias*. **18.00** Tule öuel! **18.30** Lastetuba. **18.45** Arva ära, kui palju ma sind armastan. **18.55** Väike printsess. **19.05** Zou. **19.20** Aktuaalne kaamera (viipek). **19.30** Aktuaalne kaamera (venek). **20.00** Ela sajaga (v.k. subtiitritega), 4/15. **20.30** ehk, uh-huduur 2*. **21.00** Polaartrip, 4/8. **21.20** Minuscule. **21.30** Keeluaia kuningas. **22.25** Sherlock, 1/3. **23.55** Kogu tõde Pildiveskist*. **00.45** Valimised 2013*.

08.30 Seitsmesed uudised. **09.30** Kodu keset linna*. **10.00** Kutsuge Cobra 11 4, 14*. **11.00** Kalamehejutud 5, 21. **11.30** Kalamehejutud 5, 22. **12.00** Kalamehejutud 5, 23-24. **13.10** Top Shop. **13.30** Kodu keset linna. **14.00** Kutsuge Cobra 11 4, 17*. **15.00** Kälimehed 2, 11. **16.00** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 6*. **16.30** Kutsuge Cobra 11 5, 1. **17.30** Sõjaprintsess Xena 3, 19. **18.30** Simpsonid 17, 3*. **19.00** Perepea. **19.30** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 7. **20.00** Uus tüdruk 1, 7. **20.30** Simpsonid 17, 4. **21.00** Kõige naljakamad koduvideod. **21.30** Moeldamatu. Põnevik. **23.30** Paljalt naljakas.

09.00 Doktor Oz*. **09.50** Emmerdale, 23*. **10.20** Külade-tektiivid, 19. **11.15** Heartland*. **12.10** Top Shop. **12.25** Unustamatu*. **13.25** Raudsed kokad*. **14.20** Naistekliinik, 35/132. **15.10** O.C. **16.00** Heartland. **17.00** Ellen. **18.00** Doktor Oz. **19.00** Kodus ja võõrsil, 5598. **19.30** Emmerdale, 24. **20.00** Pilvede all

SPORT

Toimetaja MADIS LUIK, 433 0043, madis.luik@ajaleht.ee

38.

Täna õhtul võtavad Viljandi spordihoones mõõtu Viljandi lauateniseklubi Sakala ja Soome Porvoo klubi Maraton võistkond. Enne tänast on pika traditsiooniga matškohtumiste üldseis 22:15 viljandlaste kasuks. 38. korda teoks saav mõõduvõtt algab kell 19.30.

TULEKUL

LAUATENNIS. Täna kell 19.30 on Viljandi spordihoones Viljandi Sakala ja Porvoo Maratoni klubi matškohtumine.

Homme kell 10 mängitakse Viljandi spordihoones Eesti lauatenise liidu Balteco auhinnasarja Sakala *grand prix'* turniir ning pühapäeval kell 10 algab sealsamas Sakala klubi 30. karikasarja avastapp Ris Ehituse auhindadele.

PETANK. Homme kell 10 algavad Viljandis Kaare kooli spordiväljakul maakonna meistrivõistlused, kus selguvad võitjad mees- ja naisüksikmängus ning paaris-mängus.

MAADLUS. Homme kell 11.30 algavad Võhma kooli spordisaalis Võhma lahtiste vabamaadluse meistri-võistluste ja noortesarja «Nublust Nabiks» kolmanda osavõistluse kohtumised.

KERGEJÕUSTIK. Homme kell 11 on Viljandi linnastaadionil maakonna noorte heitjate päev.

VÕRKPALL. Homme ja ülehomme peetakse Viljandi spordihoones viie naiskonna osavõtul Eesti U-20 vanuseklassi neidude karikavõistluste eeturniir. Mõlemal päeval on mängude algus kell 12.

JALGPALL. Täna kell 17 on Viljandi staadioni kunstmuruväljakul Eesti 1999. aastal sündinud noormeeste meistrivõistlustel vastamisi JK Tulevik ja Põltsamaa Sport.

Homme peetakse Suure-Jaani staadionil kaks Eesti meistrivõistluste kolmanda liiga kohtumist: kell 12 on Suure-Jaani United vastamisi Põlva FC Lootosega ning kell 14.30 mängivad SK Tääksi ja Tuleviku Vanakesed.

Pühapäeval kell 14 on Viljandi staadionil Eesti meistrivõistluste esiliigaturniiril JK Tuleviku vastane Vändra JK Vaprus.

Samal ajal kohtuvad Soe staadionil meistrivõistluste teise liiga meeskonnad FC Tarvastu ja Sörve JK.

JALGRATTASPORT. Pühapäeval kell 12 algab Uueveskil Eesti sügiskrosside sarja kuuluv Viljandi sügiskross, millel selguvad ka tänavused maakonna meistrid.

JALGRATTAMATK. Pühapäevase matka kontrollpunkt Paistu lähedal Polli tamme juures on avatud kella 11–14.

Matka sihtpunkti täpsemad koordinaadid on kirjas internetiaadressil ratta-klubi.ee.

Kolmapäeval olid Viljandi sõudeklubis ristsed: klubi asutajaliikme ja siinse sõudmise edendaja Arne Graumanni auks nimetati annetajate abiga soetatud neljapaat Griuksiks. Vaderid olid Arne Graumanni tütar Mari-Liis ja poeg Martin.

ELMO RIIG

AUSTUSAVALDUS

Viljandi järvel libiseb sõudjate kummardus

MADIS LUIK
madis.luik@ajaleht.ee

«Saagu sinu nimeks Griuks!» ristas Mari-Liis Graumann Viljandi sõudeklubi uue paadi oma isa, klubi asutajaliikme Arne Graumanni hüdnimega ning tema vend Martin niisutas selle valget korpust järveveest tsipa kangema kraamiga.

Martin Graumann tunnistas, et kolmapäeval Viljandi sõudeklubis asetleitud üritusele sõites valdasid teda vastuolulised tunded. «Meenutused isast toovad esile nukrust. Teisalt on hea teada, et tema tööd ja tegevused saavad sümboliseks väljenduse», rääkis ta. «Mulle see paadimõte meeldib. Usun, et isalegi oleks see mälestustahv-

list seinal enam rõõmu teinud.»

2011. aasta novembris manala teele astunud Arne Graumann, kes oli sõudjate ja sõprade seas tuntud Griuksina, pühendas oma tööst märkimisväärses osas nii Eesti kui Viljandi sõudmise edendamisele. Seetõttu otsustas siinne sõudeklubi eelmisel aastal jäädvustada tema tegevuse nõnda, nagu nüüd teoks sai.

Tänu väga paljude heade inimeste annetustele on sihvakas valge alus Viljandis ja ehki talle nime andmise tsereemoniani jõuti üleeile, on meie noored temaga toonud juba kaks Eesti meistrivõistluste hõbemedalit.

Viljandi sõudeklubi treeneri Ruth Vaari sõnul jõudis maailma tippasemel neljapaat oma uude koju loodetust mõnevõrra varem, sest palju soodsaid asjaolusid langes kokku.

«Nagu uue auto hind lan-

geb salongist välja sõites, nii on ka paadiga. Tšehhid tegid sellega suvel ühe sõidu viimasel maailmakarikaetapil ja hind kukkus kõvasti. Nii et saime ta endale praktiliselt uuenä ja suhteliselt soodsalt», selgitas Vaar.

”

Mulle see paadimõte meeldib. Usun, et isalegi oleks see mälestustahvlist seinal enam rõõmu teinud.

MARTIN GRAUMANN

Ligemale 14 000 eurot maksma läinud alust saab kasutada nii üksik- kui paarisae-

rulisena ning see jääb Viljandi klubi noorte kasutusse.

«Südamlük tänu kõigile annetajatele,» lausus Vaar. «Nende seas on palju endisi sõudjaid ning Arne õpilasi ja sõpru. Aga on selliseidki, keda meie klubi liikmed ei oska sõudmisega siduda. Tänu ka Arne perele ja lähedastele, kes sellesse ettevõtmisse oma panuse andsid.»

Umbkaudu aastaga kogunes eraisikute abiga Griuksi fondi märkimist vääriv summa 7000 eurot, puudujääva raha lisas klubi ja spordikooli sõudmisosakond.

Suur osa Pärnumaalt pärit Arne Graumanni eluteest kulges Viljandis. Pärast ülikooli lõpetamist ja väeteenistust alustas ta siin treeneritööd. Sõudeklubi asutajana kuulus ta ka selle juhatusse. Viljandi sõudmise käekäigu pärast murretses Arne Graumann oma elupäevade lõpuni.

Tartu t 8, 71020 Viljandi
Üldtelefon 433 0040
Faks 433 4275
Internet: <http://sakala.ajaleht.ee/>
e-post sakala@ajaleht.ee
Reklaami telefon 433 0063, faks 433 0080
Kuulutuste faks 433 0066
e-post reklaam@sakalakirjastus.ee
kuulutused@sakalakirjastus.ee
Klienditeenindaja-sekretär
Marge Ira 433 0040
Peatoimetaja Hans Väre 433 0050
Peatoimetaja asetäitja
Marko Suurmägi 433 0042
Vanemtoimetaja
Rannar Raba 433 0051
Toimetajad
Maarja Möldre 433 0082
Anu Arak 433 0082
Arvamustoimetaja
Karl-Eduard Salumäe 433 0048
Reporterid
Aivar Aotäht (uudised) 433 0085
Margus Haav (kultuur) 433 0046
Madis Järvekülg (uudised) 433 0084
Sigrid Koorep (uudised) 433 0049
Madis Luik (sport) 433 0043
Sten Mahov (tarbija) 433 0052
Kaie Mölter (uudised) 433 0041
Üllar Priks (uudised) 433 0044
Tiina Sarv (kultuur) 433 0047
Egon Valdaru (uudised) 433 0053
Fotograaf Elmo Riig,
Marko Saarm 433 0057
Korrektorid Kadri Soon,
Tea Raudsalu 433 0056
Kujundusjuht Ain Kivilaan 433 0058
Küljendus Piret Holtsmann,
Katri Henga 433 0055
Reklaamitoimetuse peaspetsialist
Merlin Muts 433 0063
Müügispetsialistid
Airi Janke 433 0060
Monika Schults 433 0064
Kuulutuste ja ajalehe tellimuste vastuvõtu klienditeenindaja
Andra Tetsmann 433 0062
Kujundaja Imbi Padrik 433 0081
Küljendaja-kujundaja
Liina Valt 433 0081
Korrektor Gitta Lilienthal 433 0083
Finantsjuht
Pilvi Sume 447 7099
Raamatupidajad
Kaie Liiv 433 0065,
Meeli Eismann 433 0068

Kuulutuste vastuvõtt tööpäeviti kella 9–17, lõuna kella 13–13.30. Järgmise päeva ajalehte kella 12-ni. Sakala ilmub viis korda nädalas. Väljaandja AS Ühinenud Ajalehed. Juridiline aadress Gildi t 1, 51007 Tartu. Postiaadress Rüütli t 14, 80010 Pärnu. Toimetuse käsikirju ei tagasta ja võtab endale õiguse neid lühendada. Välisautorite honorarid kantakse üle pangakontole üks kord kuus järgmise kuu 6. kuupäeval. Kõik ajalehes Sakala avaldatud artiklid ja fotod on autoriõigusega kaitstud teosed, mille reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma AS-i Ühinenud Ajalehed kirjaliku nõusolekuta keelatud.

Trükitud Kroonpressi trükikojas. Tiraaž 8756

Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda pressinõukogusse, pn@eall.ee või telefon 646 3363.

Kolmapäeval ei sündinud Viljandis ühtegi last.

135 AASTA EEST
Sakala, 23. IX 1878

Peeterburist. Pariisi näituse peal on Wenemaa näitajad, nagu «Golos» teada annab, 712 auhinda omale võitnud, ja nimelt 19 suurt auhinda (*grand prix*), 74 kuld auuraha, 245 hõbe auuraha, 229 vask auuraha ja 205 kiituse kirja. Pihkwa kubermangust tulewad ametlikud sõnumed, et seal lina-uss 142 külas kahju on teinud ja 1344 tessätini linu ära rikkunud. Kahju, mis selle läbi on tehtud, on 100,297 rubla peale arvatud.

SILVETEK斯 OÜ

Tel 518 6855, 5343 2882,
e-postiaadress silveteks@hot.ee.

KULLER-KAUBALIIN
VILJANDI-TALLINN-VILJANDI

Autode
ja haagiste
rent

OÜ Ants Viljandi
Riia mnt 54n
Tel 434 5630
www.ansvil.ee

HEA METSAOMANIK!

OSTAME
KUUSEPALKE
PÄRNU SADAMAS ja
KUNDA SADAMAS.
Diameeter alates 12 cm.
Lauri Uibopuu,
tel 503 2050
lauri@artiston.ee

KINNISVARA

Annan üürile 1-toal keskk korteri Riia mnt. Tel 5392 8402.

Müüa maja Viljandis Vene tänaval. Tel 5844 0263.

Müüa renoveeritud 3-toal ahiküttega korter Suure-Jaanis. Tel 5645 8425.

Müüa või üürida möbl 3-toal saunaga korter Männimäe tee 35 majas I korrusel, 45 000 € või 240 € kuus. Tel 5552 9011. Kiire!

Soovime üürida 3-toal ahik korteri Viljandis. Tel 5691 2998.

SÕIDUKID

Müüa 1997. a Seat Inca. Tel 5647 6789.

Ostame sõidu- ja maastikuautosid. Tel 5555 8120.

TEENUSED

Avariiliste autode remont, ost, vahetus. Tel 522 5696.

Kaardid ennustavad. Tel 900 1727, h 1,09 €/min, 24 h.

Kaev- ja planeerimistööd ekskavaator-laaduriga. Tel 5551 3306.

Katuse-, fassaadi- ja üldehitustööd. Tel 5352 9476, www.artellehitus.ee.

Metallkonstruktsioonide valmistamine, metalliehitus. Tel 5556 6995.

Virtsapütt. Tel 518 5879.

Ohtlike puude lõikus. Tel 5595 1130.

OÜ Hansa Meistrimehed teeb üldehitustöid. Tel 5744 4286.

Iga lahkumine on raske,
iga teeleminek kurb.

Teatame, et meie hulgast lahkus

ELVINE-JOHANNA JAKSUR
12. I 1922 — 25. IX 2013
Leinab Merle perega.

www.sakala.ajaleht.ee

**Sakala
sinu
taskus!**

Raamatupidamine, äriplaanid. Tel 5347 9306.

Salvkaevude kaevamine ja puhastamine. Tel 5672 7555.

Teeme katuse- ja fassaaditöid. Tel 5626 4115.

Üldehitustööd vundamendist lõppviimistluseni, ka metallkonstruktsioonil. Tel 5556 6995, 5649 2353.

PÕLLUNDUS

Müüa traktor MTZ-80. Tel 5344 9894.

Piiri talu müüb köögivilju (kapsas, porgand, peet, kaalikas, nuikapsas) talvevarudeks. Hinnad: pool turuhindadest. Tel 510 1491.

Müüa loomajahu. Tel 5664 3630.

Toidukartulid, ka suures koguses. Vedu tasuta. Tel 5620 8897.

MÜÜK

Kuivad ja määrjad küttepuud. Tel 502 9596.

Kuivad lepaklotsid 40 l võrgus, 1,50 € võrk. Tel 5828 9919.

Lõhutud küttepuud. Vedu. Tel 433 3130, 523 8503.

Head naabrit

ELVINE-JOHANNA JAKSURIT
mälestavad Elgi ja Enn.

Südamlük kaastunne Heinole perega

ELVI LEHISMÄE
kaotuse puhul.
Sõbrad Kalju ja Enn

WECKMAN
MONIER
ico pal
ORIMA

**KAS SINU
MAJA KATUS
ON KORRAS?**

KattoCenter
Kõik, mida sinu katus vajab.
VILJANDI: Pärnu mnt 11A Viljandi
Veiko Pomber, müügikonsultant
+37256367722
viljandi@kattocenter.ee
www.kattocenter.ee

TELLIGE TASUTA KATUSE
ÜLEVAATUS. SAATE
KINDLA HINNAGA
PAKKUMISE NING
TEAVET KATUSE
HETKEOLUKORRA KOHTA.
info@kattocenter.ee

Patju ja tekke valmistav tekstiilitööstus
AS MIVAR-VIVA võtab töömahu
suurenemise tõttu tootmisliinide
komplekteerimiseks tööle

**MIVAR
VIVA**
KODUTEKSTIIL
HOME TEXTILES

**LIINIMEHAANIKUID,
OPERAATOREID,
ÕMBLEJAJD,
VAAKUMPAKKIJAJD** (sobiv noormeestele)
ja teisi töölisi.

Pakume tubast tööd, kohapealset täiendusõpet ja tööpanusele vastavat tasu (tükitöö). Töö on täistööajaga ja kahes vahetuses.

Tööd vaatama ja läbirääkimistele saab tulla tööpäeviti kella 9–16 kohapeale aadressil Lossi t 41, Viljandi (bussijaama juures).
Aega kokku leppida ei ole vaja.
Tel 433 3748, 433 4296. Kuulutus ei aegu.

Küttepuud (3 m), koorem 5 tm (lepp 160 €, kask 180 €). Tel 553 6074.

Kuivad kütteklotsid al 20 €/m³, puitbrikett. Vedu. Hulgi soodus-hinnad. Tel 506 8501.

Küttepuud ning lehtpuuklotsid võrgus. Kiire teenindus, täpsed kogused. Tel 5782 7770.

Pakitud kütteklotsid ja kamina-puud. Vedu tasuta. Tel 433 3130, 523 8503.

Pakitud turba- ja puitbrikett, alusel. Vedu. Tel 433 3130, 523 8503.

Päikeseküttesüsteemid ja PV päikesepaneelid. Parim hind Eestis, paigalduskogemused aastast 2003. Soojuspumpade müük ja paigaldus. Konsultatsioonid, nõustamine. Tel +372 5553 9162, www.soojapood.ee.

Toores lepp 25 €/rm. Tel 5563 8552.

OST

Ostan vanu katalüsaatoreid. Tel 504 4777, www.remetal.ee.

Mälestan tädi
HILJA RÕÖMELIT
Silvi ja Urve peredega, oleme mõtetes teiega, kui jätate hüvasti oma kalli ema, ämma, vanaema ja vanavanaemaga.
Guido perega

TÖÖ

**DELUX
DREAMS**

Vajame
**POROLOONI-
LÕIKAJAT.**
CV saata delux@delux.ee.
Delux OÜ Raua 5, Viljandi

Metallifirma pakub tööd keevitajale. Tel 529 5653.

AitelAuto

Otsime oma
töökasse kollektiivi
**AUTOREMONDI-
LUKKSEPPA.**
CV saata hiljemalt
6. oktoobriks aadressil
aitel@aitelauto.ee

Otsime oma meeskonda lõpsjat. Asume Olustvere ligidal. Korteri-võimalus Olustveres. Tel 5646 8688.

TEADE

Homme, laupäeval on raekoja pargis vanakraamiturg. Info tel 522 5296.

KAOTATUD

14. sept vastu 15. sept kaotatud Viljandis sinise plastist võtmepikuga võtmekimp (lipik võib olla kimbu küljest kadunud). Tel 5837 5582.

Reola gaas

**UUS
-30%
17 kg balloon**

**UUS BALLOON ON
KERGEM**

Alates 1. jaanuarist 2014 muutuvad kohustuslikuks Pii-märgistusega gaasiballoonid. Uue EU ohutusstandardile vastava ballooni saad osta Reola Gaasi teeninduspunktist või tellida mugavalt koju. Tehes balloonivahetuse nüüd, saad uue 30% soodsamalt.
Vaata lisa www.reolagaas.ee/balloon või helista **7 457 457**.

Viljandi Linnavalitsus võtab tööle

**kultuuri- ja noorsootöö
spetsialisti.**

Ametikoha täpsem kirjeldus ja nõuded on toodud Viljandi linna kodulehel www.viljandi.ee rubriigis «Vabad töökohad». Avaldus koos lisamaterjalidega esitada hiljemalt 8. oktoobriks Viljandi Linnavalitsusele aadressil Linnu t 2, Viljandi või e-posti aadressil viljandi@viljandi.ee. Täiendav info haridus- ja kultuuriameti juhatajalt tel 435 4763, 527 3708.

**Ühinenud
Ajalehed**

El on hõhaki

AS Ühinenud Ajalehed on meediaettevõtte, mille põhitegevus on suuremate Eesti maakonnalehtede – Pärnu Postimees, Sakala, Virumaa Teataja, Järva Teataja ja Valgamaalane – väljaandmine. Samuti kirjastame tasuta ajakirju 60+ ja Osuti, anname välja maakondlikke koolilõpetajate kogumikke Koolilõpp ja osaleme muudes kirjastusprojektides. Meie tooteportfellis on 10 kaubamärki ja üle 29 eri toote. Toimetused ja kontorid asuvad Pärnus, Viljandis, Rakveres, Paides ning Valgas, ettevõtte töötab 145 inimest. AS Ühinenud Ajalehed kuulub Eesti suurimasse meediakontserni Eesti Meedia.

Otsime oma meeskonda

**KUJUNDAJAT-
KÜLJENDAJAT,**

kelle töö sisu on print- ja veebireklaamide kujundamine ning lehtede küljendamine.

Sobiv kandidaat

- omab eelnevat kujundustöö ja trükitietevallmistuse kogemust
- valdab heal tasemel alljärgnevaid programme: Illustrator, InDesign, Photoshop, Flash
- on loominguline ja korrektne
- on hea stiili- ja kompositsioonitunnetusega
- talub hästi pinget ning peab kinni tähtaegadest
- on koostöövalmis kaastöötajate ja klientidega.

Omaltpoolt pakume

- huvitavat ja mitmekesist tööd
- meeldivat ja kaasaegset töökeskkonda
- toredaid töökaaslast ja toetavat meeskonda
- konkurentsivõimelist palka
- nädalast talvepuhkust lisaks põhipuhkusele
- tööalaseid koolitusi
- moodsaid töövahendeid
- usaldust ja tegutsemisvabadust
- ettevõtte spordiseltsiga liitumise võimalust.

Kasuks tuleb

- disainialane kõrg- või eriharidus või selle omandamine.

Töökoha asukoht: eelistatavalt Rakvere.

Tööalustamise aeg: niipea kui võimalik.

Tööaeg: täistööaeg.

Kandideerimiseks palume saata CV ja näidistöö (kujundatud reklaam või trükise näidis pdf-failina) hiljemalt **30. septembriks** aadressil ain.kivilaan@ajaleht.ee.
Lisainfot saab samalt e-postiaadressilt või telefonil 433 0058.

Sakala

Lehte tellida või tellimust pikendada saate:

- Sakala toimetuses Tartu 8, I k
- koduleheküljel www.sakala.ee
- telefonidel 433 0040 ja 617 7717
- Eesti Posti postkontorites

Telli Sakala otsekorralduslepinguga!
Kulutad korraga vähem, maksad ühe kuu kaupa!

Tellimishinnad 1 kuuks:

- eraisikule 6,95 €
- juriidilisele isikule 7,95 €

OÜ MELMAR AUTOLAMMUTUS

Sõidukite ost, **rehvitööd**,
varuosade paigaldus,
treilervedu,
sõidukite remont.

Tehnika t 4-a
Viiratsi/Viljandi.
Tel/faks 433 3600,
502 5985.

<http://www.melmar.ee>, e-post melmar@hot.ee.

Avatud E-R kl. 9–17, L kl. 10–14.

SÕIDA ODAVALT!

kuni **-40%**

Gaasiseadmete
paigaldamine bensiini-
ja diiselmootoriga
autodele

- AUTODE REMONT
JA HOOLDUS
- DIAGNOSTIKA
- SILDADE
REGULEERIMINE

LEHOLAAUTOKESKUS
Pärnu mnt 18-a, tel 437 7001.

**Sõiduautode, veokite ja busside
nuksiiriteenus ning tehniline abi**

24 tundi päevas, 7 päeva nädalas

50 43 056

Teemu

KUI TEIL EI VEA, SIIS MEIE VEAME!

5+

PAKKUMINE ÜLE
5-AASTASTELE PEUGEOT'
SÕIDUKITELE

PEUGEOT' ORIGINAALVARUOSAD
JA NENDE PAIGALDUS

-20%*

PEUGEOT' TEENINDUS

Koos muudame Sinu Peugeot' paremaks.

*Pakkumine kehtib aasta lõpuni kõigis Eesti Peugeot
volitatud töökodades ja nendele ei laiene täiendavad
lepingulised soodustused.

Rael Autokeskus

Tallinna 97, Viljandi
Tel 433 0980, e-post hooldus@rael.ee
www.rael.ee

PEUGEOT
MOTION & EMOTION

Uus Dacia Logan MCV

Maksimaalne mahutavus.

Minimaalne hind.

5 AASTANE
GARANTII
või 100 000 km

hind alates
8790 €

Dacia Logan MCV 1,2 16V - keskmine kütusekulu 5,8 l/100km, CO₂ emissioon 135g/km.

DACIA
GROUPE RENAULT

Rael Autokeskus

Rael Autokeskus OÜ - Tallinna mnt. 97, Viljandi
Tel. 433 0987 - e-post: info@rael.ee - avatud: E-R 8-17

www.rael.ee | Saad palju, maksad vähe!